

СОВЕТ
СТАРОКЫРЛАЙСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул.Тукая, д. 2, с.Нижние Метески, Арский
муниципальный район, 422022
Тел. (84366)56-2-93, факс (84366)56-2-93. E-mail: Kuper.Ars@tatar.ru

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ИСКЕ КЫРЛАЙ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ
Тукай урамы, 2 йорт, Түбән Мәтәскә авылы,
Арча муниципаль районы, 422022

Иске Кырлай авыл жирлеге Советы

КАРАРЫ

«28» декабрь 2020 ел

№15

Иске Кырлай авыл жирлеге Уставын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы статьясы нигезендә Иске Кырлай авыл жирлеге Советы карар бирде:

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге Уставы проекты буенча гражданнарның тәкъдимнәрен исәпкә алу һәм фикер алышуда катнашу тәртибен 1 нче кушымта нигезендә расларга.

2. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге Уставы проекты буенча гавами тыңлаулар үткөрү һәм гражданнарның аның турында фикер алышуда катнашу тәртибен 2 нче кушымта нигезендә расларга.

3. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Иске Кырлай авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проектын 3 нче кушымта нигезендә расларга.

4. Әлеге қарарны Татарстан Республикасы хоқуқый мәғлұмат рәсми порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чығарырга һәм Арча муниципаль районы рәсми сайтында (<http://arsk.tatarstan.ru>) һәм гражданныр күпләп жыела торған урыннарда түбәндәге адреслар буенча мәғлұмат стендларында урнаштырырга: ТР, Арча районы, Түбән Мәтәскә авылы, Тукай урамы, 2 нче йорт; Иске Кырлай авылы, Үзәк урам, 12А йорт.

5. Устав проекты буенча кәргән тәкъдимнәре исәпкә алу, гомумиләштерү һәм қарау буенча түбәндәге составта эшче төркем төзергә:

1) Сабиров Айдар Фәрит улы – 5 нче номерлы Иске Кырлай сайлау округы буенча депутат;

2) Гыйләжиев Хәйсәр Равил улы – 1 нчы номерлы Иске Кырлай сайлау округы буенча депутат;

3) Гарипов Хәлим Кәнәфи улы – 9 нче номерлы Иске Кырлай сайлау округы буенча депутат.

6. Жирлек Советы депутатларының Иске Кырлай авыл жирлегә Уставы проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү буенча тәкъдимнәре эшче төркемгә 2021 елның 18 гыйнварына кадәр кертелә дип билгеләргә.

7. Гражданнырның Иске Кырлай авыл жирлегә Уставы проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү буенча тәкъдимнәре эшче төркемгә авторының Ф.и.а.и., туган елы, адресы күрсәтелеп, ТР, Арча районы, Арча районы, Түбән Мәтәскә авылы, Тукай урамы, 2 нче йорт адресы буенча язма рәвештә жибәрелә.

8. Иске Кырлай авыл жирлегә Уставы проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү буенча гавами тыңлауларны 2021 елның 20 гыйнварына билгеләргә.

9. Иске Кырлай авыл жирлегә Уставы проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр буенча кәргән тәкъдимнәре өйрәнәп һәм гомумиләштереп, аны 2021 елның 15 февраленә кадәр Иске Кырлай авыл жирлегә Советы қарауына кертәргә.

10. Әлеге қарарның үтәләшен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Иске Кырлай авыл жирлегә башлығы

Лутфуллин Ф.Ф.

Иске Кырлай авыл

жирлеге Советының

28.12.2020 ел, №15

карарына 1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл
жирлеге Уставы проектына карата гражданнарның тәкъдимнәрен исәпкә
алу тәртибе

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл
жирлеге Уставы проектына карата тәкъдимнәр Иске Кырлай авыл
жирлеге Советына ТР, Арча районы, Арча районы, Түбән Мәтәскә авылы,
Тукай урамы, 2 нче йорт адресы буенча төзәтмәләр таблицасы рәвешендә
язмача кертелә:

№	Пункт, пунктча	Карар проекты тексты	Төзәтмә тексты	Проектның төзәтмә кертелгән тексты	Төзәтмә авторы (Ф.И.А.и., адресы, эш, уку урыны)

Өлеге тәкъдимнәр Интернет челтәрендә Арча муниципаль районының
рәсми сайтында һәм гражданнар күпләп жыела торган урыннарда ТР, Арча
районы, Арча районы, Түбән Мәтәскә авылы, Тукай урамы, 2 нче йорт
адреслары буенча мәгълүмат стендларында урнаштырыла.

2. Гавами тыңлауларда чыгыш ясау хокукы белән катнашу турында
гаризалар язма рәвештә яисә почта аша түбәндәге адрес буенча бирелә: ТР,
Арча районы, Арча районы, Түбән Мәтәскә авылы, Тукай урамы, 2 нче йорт.
Гаризалар эш көннәрендә 8.00 сәгатьтән 17.00 сәгатькә кадәр гавами
тыңлаулар үткөрү датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә.

3. Гражданнарның тәкъдимнәре эшче төркем тарафыннан теркәлү һәм
Иске Кырлай авыл жирлеге Советына һәм башлыгына карау өчен
тапшырыла.

Иске Кырлай авыл жирлеге башлыгы

Лутфуллин Ф.Ф.

*Иске Кырлай авыл
жирлеге Советының
28.12.2020 ел, №15
карарына 2 нче кушымта*

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл
жирлеге Уставы проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру
ТӘРТИБЕ

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге Уставы проекты карау буенча гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге Уставы нигезендә уздырыла.
2. Гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте, прокуратура органнары, сәяси партияләр, башка иҗтимагый берләшмәләр, белгечләр, кызыксынган затларны чакырып үткәрелергә мөмкин.
3. Гавами тыңлауларда Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлегендә яшәүче һәркем катнашырга хокуклы.
4. Катнашучыларны теркәү гавами тыңлаулар башлангыч 1 сәгать кала башлана.
5. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге башлыгы гавами тыңлауларда рәислек итә.
6. Гавами тыңлаулар рәислек итүченең кереш сүзе белән ачыла, ул утырышта катнашучыларга тикшерелә торган мәсьәләләрнең асылы, тыңлауларны үткөрү тәртибе турында хәбәр итә.
7. Беркетмәне рәсмиләштерү, кәргән тәкъдимнәрне исәпкә алу өчен секретариат җитәкчесе һәм ике әгъзасы составында гавами тыңлаулар секретариаты сайлана.
8. Төп доклад белән Устав проекты эшләнү буенча эшче төркем җитәкчесе чыгыш ясыя.
9. Төп докладтан соң сүз гавами тыңлауларда катнашырга чакырылган катнашучыларга бирелә.

10. Чыгыш ясау хокукы белән гавами тыңлауларда катнашучылар гариза бирү вакытына бәйле рәвештә чират тәртибендә үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен чакырыла.

11. Гавами тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары расланган регламент нигезендә дәвам итәргә тиеш.

12. Гавами тыңлауларда катнашучылар рәис рөхсәте белән чыгыш ясаучыларга чыгыш ясаганнан соң сораулар бирергә хокуклы.

13. Гавами тыңлауларда катнашучылар гавами тыңлаулар барышына тыкшынырга, аларны туктатырга һәм аларны үткәргүгә комачауларга хокуклы түгел.

14. Гавами тыңлаулар уздырганга тәртипне үтәү ачык тыңлауларда катнашу өчен мәжбүри шарт булып тора.

15. Гавами тыңлаулар үткөрү тәртибе бозылган очракта, рәислек итүче аларны тыңлаулар үткөрелә торган бинадан чыгарып жибәрүне таләп итәргә хокуклы.

16. Чыгышлар тәмамланганнан соң, рәислек итүче гавами тыңлаулар секретариаты житәкчесенә гавами тыңлаулар барышында әйтелгән тәкъдимнәренә ачыклау өчен сүз бирә ала.

17. Гавами тыңлауларда катнашучыларның барлык кисәтүләре һәм тәкъдимнәре гавами тыңлаулар беркетмәсенә кертелә. Гавами тыңлаулар беркетмәсенә житәкче һәм секретариат әгъзалары имза сала һәм ул Иске Кырлай авыл жирлегенә материалларында саклана.

18. Гавами тыңлаулар нәтижәләре буенча бәяләмә гавами тыңлаулар секретариаты тарафыннан әзерләнә һәм халыкка житкерелергә тиеш.

19. Гавами тыңлаулар уздыруны оештыру һәм матди-техник тәэмин итү Иске Кырлай авыл жирлегенә Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Иске Кырлай авыл жирлегенә башлыгы

Лутфуллин Ф.Ф.

**«Иске Кырлай авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге
Уставы проекты**

I бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Иске Кырлай авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенең исеме һәм хокукий статусы

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Иске Кырлай авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге авыл жирлеге статусына ия.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме – Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Иске Кырлай авыл жирлеге» (алга таба текст буенча - Жирлек).
3. «Иске Кырлай авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы составына керә.

2 статья. Жирлекнең территориаль төзелеше

1. Жирлек территориясе составына Иске Кырлай, Яңа Иябаш, Пионер, Чиканас, Өчиле, Иске Йорт, Югары Бирәзә, Күкчә Бирәзә авыллары керә.
2. Жирлекнең административ үзәге - Иске Кырлай авылы.
3. Жирлек чикләре "Арча муниципаль районы" муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Жирлек территориясе составына жирләр милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнешенә карамастан керә.
5. Жирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

3 статья. Жирлектә гражданның жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Жирлектә жирле үзидарә Россия Федерациясе гражданны тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда катнашу юлы белән һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рөвешләрендә, шулай ук әлегә Уставта каралган сайлау һәм жирле үзидарәнең башка органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша жәнесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мөлкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инанулары, жәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рөвештә тигез хокукы.

Жирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенәң халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. һәркем жирле үзидарә органнарына һәм вазифаи затларга турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокукы.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылуы документлар һәм материаллар белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданныр тарафыннан жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында башка тулы һәм дәрәжә мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

5. Жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка Жирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөлтерән үстерү, социаль ташламалар турында, жәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими мәгълүмат бирәләр.

6. Гражданныр, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазифаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмавына) судта дөгъва белдерергә хокукы.

4 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирле үзидарә органнары структурасына Жирлек Советы, Жирлек башлыгы, Жирлек Башкарма комитеты, әлегә Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Жирлек жирле үзидарэ органнары структурасын үзгөртү өлеге Уставка үзгөрөшлөр кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

5 статья. Жирлекнең жирле өһәмияттөгө мәсьәләләре

1. Жирлекләрнең жирле өһәмияттөгө мәсьәләләренә түбәндөгеләр керә:

1) Жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтөлешен тикшереп тору, жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) Жирлекнең жирле салымнарын һәм җыемнарын билгеләү, үзгөртү һәм юкка чыгару;

3) Жирлекнең муниципаль милкендөгө мөлкәтне биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) Жирлек торак пунктлары чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәэмин итү;

5) Жирлек халкын элементә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтә күрсәтү хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

6) Жирлектә яшәүчеләрнең ялын оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

7) Жирлек территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлектә рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;

8) Жирлекнең архив фондларын булдыру;

9) Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, аларның үтөлешен тикшереп тору, күрсәтелгән кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндерү оештыру;

10) адрес бирү кирәк булган объектларга адрес бирү, адресларны үзгөртү, юк итү, урам-юл чөлтәре элементларына (федераль өһәмияттөгө автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара өһәмияттөгө автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле өһәмияттөгө юлларыннан тыш) исемнәр бирү, жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, өлеге исемнәрне үзгөртү, юк итү, мәгълүматны дәүләт адреслар реестрында урнаштыру;

11) авыл хужалыгы җитештерүен үстерүдә ярдәм итү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) Жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортировка эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм жирләү урыннарын карап тоту;

16) Жирлек чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне оештыру;

17) Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларында юл эшчәнлеген;

18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) низагларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) Жирлек халкының күпләп ял итүе өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, моңа гражданның һәм гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына иреккә керүен тәэмин итү дә керә;

20) үзбелдекле төзелгән корылманы жиңерү турында Россия Федерациясе гражданның законнары нигезендә карар кабул итү, үзбелдекле төзелгән корылманы жиңерү яисә аны капитал төзелеш объектларын рәхсәт ителгән төзүнең, реконструкцияләүнең жиңдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләрендә, территорияне планлаштыру документларында яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына туры китерү турында карар кабул итү.

2. Федераль законнар нигезендә Жирлекнең жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә Жирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән Арча муниципаль районының жирле үзидарә органнары белән аларга жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыруны тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы.

6 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлекләрнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итүгә хоуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хоуклы:

1) Жирлек музейларын оештыру;

2) Жирлектә нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;

4) Жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хоукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясә халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәтү һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;

6) Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

7) муниципаль янгын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хоукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) торак законнары нигезендә муниципаль торак фондыннан социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның торак урыннары бирү;

12) Жирлек территориясендә яшәүче хуҗасыз хайваннар белән эш итүне гамәлгә ашыру;

13) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" 2016 елның 23 июнәндәгә 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

14) инвалидлар, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларга адаптив спорт, адаптив физик культураны үстерүгә ярдәм күрсәтү;

15) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" 1992 елның 7 февралендәгә № 2300-1 Россия Федерациясе Законнында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

16) участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр өлеге вазыйфаны биләгән вакытка торак урыны бирү;

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары өлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә хәл итәргә, башка дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы (аларга "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралган булса, шулай ук Жирлек бюджеты керемнәре исәбенә, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләргә өстәмә нормативлары буенча салым керемнәреннән тыш, башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дөүләт хакимияте органнары компетенциясенә кермәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән аларның компетенциясеннән төшереп калдырылмаган башка мәсьәләләргә хәл итәргә хокуклы.

7 статья. Муниципаль күзәтчелек (контроль)

1. Жирле үзидарә органнары жирле өһәмияттәгә мәсьәләләргә буенча кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнгән таләпләргә үтәүне, ө тиешле контроль төрләргә федераль законнар белән жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракта, шулай ук федераль законнарда, Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән таләпләргә үтәлешенә муниципаль контроль оештыралар һәм гамәлгә ашыралар.

2. Юридик затларга, шәхси эшқуарларга муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга, тикшерүләргә үткәргә һәм уздыруга бәйлә мөнәсәбәтләргә карата "Дөүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм шәхси эшқуарларның хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрәндәгә 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләргә кулланыла.

8 статья. Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы жирле үзидарә турында федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

9 статья. Жирле үзидарә органнының дәүләт хакимияте органны белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнының дәүләт хакимияте органны белән үзара мөнәсәбәтләре түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) Жирлекнең жирле үзидарә органнының Жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;

2) Жирлекнең жирле үзидарә органны һәм дәүләт хакимияте органны арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;

3) даими яисә вакытлыча координация, консультация, киңәш биру һәм башка эш органны булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән үзара мөнәсәбәтләрнең башка рәвешләре.

10 статья. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне дә кертеп, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе "Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында" 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәге N 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы һәм Жирлекнең муниципаль хокукый актлары буенча гамәлгә ашырыла.

II бүлек. ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

11 статья. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Жирлек халкы жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) Жирлек чикләрен үзгөртү һәм үзгөртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданның хокукый инициативасы;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 7) гавами тыңлаулар, ижтимагый фикер алышулар;
- 8) гражданның жыелышы;
- 9) гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 10) гражданны сораптыру;
- 11) жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы
- 12) гражданның жирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре;
- 13) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар;
- 14) гражданның жыелышы;

Жирле үзидарә органнарының муниципаль миләктәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

12 статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә турыдан-туры халык тарафыннан хәл итү максатларында уздырыла.

2. Жирле референдум "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә

оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

Жирле референдумда катнашу өчен гражданның хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм уздыру тәртибе федераль закон һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны Жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокукы. Россия Федерациясе гражданны жирле референдумда гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә яшерен тавыш бирү юлы белән катнаша.

4. Жирле референдумны уздыру турындагы карар Жирлек Советы тарафыннан түбәндәге инициатива буенча кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;

2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытта теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә;

3) Жирлек Советы һәм Жирлек башлыгының бергә күрсәткән инициативасы;

5. Гражданны, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдум билгеләү шарты булып әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю тора, аларның саны Жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким була алмый.

6. Жирлек Советы һәм Жирлек башлыгы тарафыннан бергә чыгарылган референдум уздыру инициативасы Жирлек Советы карары һәм Жирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы жирле референдумны жирле референдум үткәрү инициативасы турындагы документлар Жирлек Советына кәргән көннән соң 30 көн эчендә билгели.

Жирле референдум Жирлек Советы тарафыннан тиешле срокларда билгеләнмәгән очракта, референдум гражданның, сайлау берләшмәләренең, Жирлек башлыгының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясенең яисә прокурорның мәрәжәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд тарафыннан билгеләнгән жирле референдум Жирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ө аны уздыруны тәэмин итү Татарстан Республикасы

дәүләт хакимиятенең башкарма органы яисә җирле референдумны үткөрүне тәэмин итү суд тарафыннан йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8. Тавыш бирү йомгаклары һәм җирле референдумда кабул ителгән карар рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

9. Җирле референдумда кабул ителгән карар Җирлек территориясендә мөһбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яисә җирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Җирле үзидарә органнары җирле референдумда кабул ителгән карарның үтәләшен өлеге Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүләшү нигезендә тәэмин ителәр.

11. Җирле референдумны уздыру турындагы карарга, шулай ук җирле референдумда кабул ителгән карарга карата дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гражданныр, җирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләт бирелгән прокурор тарафыннан суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

13 статья. Муниципаль сайлаулар

1. Җирлектә муниципаль сайлаулар, гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә яшерен тавыш биреп, Җирлек Советы депутатларын сайлау максатыннан уздырыла.

2. Җирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көненә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайланырга мөмкин.

3. Муниципаль сайлаулар Җирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар тавыш бирү көненә кадәр 90 көннән дә иртәрәк һәм 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Әлеге карар кабул ителгән көннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча массакүләм мөһлүмат чараларында рәсми басылып чыгарга тиеш.

Сайлаулар вакытыннан алда билгеләнгәндә, өлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, әмма кимендә өчтән беренә генә.

Федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән очракларда, муниципаль сайлаулар Җирлек сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны өзәрләү һәм уздыру үз компетенцияләре чикләрендә Сайлау комиссиясенә йөкләнә.

5. Жирлек Советы депутатларын сайлаулар "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

6. Жирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелә торган бермандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын жыйган төркәлгән кандидат бермандатлы сайлау округы буенча сайланган дип таныла.

Әгәр Жирлек Советы депутатларын сайлауларда бермандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткөрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучылар тавышларының кимендә 50 процентын жыйган кандидат сайланган дип санала. Төркәлгән кандидатлар тавышларны бертигез жыйса, алданрак төркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлауларның нәтижеләре рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

14 статья. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек башлыгы, законда һәм әлеге Уставта билгеләнгән нигезләрдә һәм тәртиптә сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алуның нигезләре булып депутатның сайлаучыларның аңа карата ышанычын шик астына куя торган суд тәртибендә расланган конкрет хокукка каршы карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмавы) һәм депутат бурычларын яисә Жирлек Башлыгы вазыйфаларын башкармау, депутат, Жирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр кылу һәм Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу тора.

3. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы буенча уздырыла.

4. Чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздыру инициативасын күрсәтү һәм аны хуплап гражданны имзаларын жыйу өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия кимендә 10 кешедән торган инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем инициатив төркемне төркөү турында үтенечнамә белән Жирлекнең сайлау комиссиясенә мөрәжәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатны чакыртып алу өчен нигез булып торучы конкрет хокукка каршы карары яисә гамәле (гамәл кылмавы) күрсәтелергә тиеш, инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм Жирлек территориясендә аның исемнән эш итәргә вәкаләтле затларның фамилиясе, исеме, атасының исеме, туу датасы, паспортының яисә граждан паспортын алыштыра торган документларының сериясе, номеры һәм аны биру датасы, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исемнән эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны адресы күрсәтелергә тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсенә күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары имза салырга тиеш. Үтенечнамәдә күрсәтелгән хокукка каршы карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) расланган суд карары кушып бирелергә тиеш.

6. Инициатив төркемне төркөү, имзалар жыю, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш биру инициативасын хуплау йөзәннән, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум уздыру турындагы законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш биру Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзәнчөлөкләрне исәпкә алып, жирле референдум уздыру турындагы законнарда билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

8. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләүне Сайлау комиссиясе тарафыннан инициатив төркем үтенечнамәсен караганда, тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган хәлләр турында аңлатмалар бирергә, кирәкле документларны тапшырырга хокуклы. Әлеге депутатка Жирлек Советы, Сайлау комиссиясе утырышлары уздыру көненә кадәр өч көннән дә соңга калмыйча утырышларның уздырылу вакыты һәм урыны турында язма рәвештә алдан хәбәр ителергә тиеш.

9. Жирлек Советы депутаты, чакыртып алу буенча тавыш биру уздырганда, чакыртып алу өчен нигез булган хәлләр турында сайлаучыларга аңлатмалар биру максатыннан, инициатив төркем белән бертигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек башлыгы, чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында төркәлгән сайлаучыларның кимендә яртысы тавыш бирсә, чакыртып алынган дип санала.

11. Жирлек Совет депутатын чакыртып алу буенча тавыш биру йомгалары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

12. Сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгакларын рәсми чыгарганнан соң 5 көн эчендә инициатив төркемгә, Жирлек Советына һәм аны чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары турында Жирлекнең өлеге депутатына язма рәвештә хәбәр итә.

15 статья. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның өлеге үзгәрешкә ризалыгын алу максатларында уздырыла.

2. Жирлекнең барлык территориясендә яисә аның бер өлешендә Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 ел, 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очракларда уздырыла.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә.

4. Жирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр сайлау хокукына ия Жирлектә яисә бер өлешендә яшәүчеләрнең яртысыннан күбрәгә катнашса, уздырылган дип санала. Жирлекне үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәрешләр өчен Жирлектә яисә бер өлешендә яшәүчеләрнең яртысыннан күбрәгә тавыш биргән булса, Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы алынган дип санала.

5. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү йомгаклары һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

16 статья. Гражданның хокукый инициативасы

1. Гражданны өлеге Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.

2. Хокукый инициатива белән сайлау хокукына ия Жирлек халкының кимендә 2 процентын тәшкил иткән гражданны төркеме чыгарга мөмкин.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданнар түбәндәгеләргә хокуклы:

- гражданнарның хокукый инициатива күрсәтү һәм фикер алышу буенча яшәү урыны (эшләү) буенча жылышларын һәм башка күмәк чараларны оештырырга һәм уздырырга;

- хокукый инициатива белән чыгуны хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзергә;

- Жирлектә яшәүчеләрнең имзаларын жыярга һәм хокукый инициативаны законнарға каршы килмәгән ысуллар белән күрсәтүне хуплауга агитация алып барырга.

4. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарға хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдәм күрсәтергә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибәндә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты аны керткән көннән алып өч ай эчендә Жирлек Советының ачык утырышында әлеге Уставта билгеләгән компетенцияләр нигезендә Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибәндә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караганда, гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен бәян итү мөмкинлегә тәэмин ителергә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибәндә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проектын карау процедурасы Жирлек Советы регламенты, Жирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибәндә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча кабул ителгән нигезле карар рәсми рәвештә язмача гражданнарның инициатив төркеменә житкерелергә тиеш.

16_1 статья. Инициатив проектлар

1. Муниципаль берәмлектә яисә аның өлешендә яшәүчеләр өчен өстенлекле әһәмияткә ия чараларны гамәлгә ашыру максатларында жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә яисә жирле үзидарә органнарына бирелгән башка мәсьәләләренә хәл итү хокукы бирелгән жирле администрациягә инициатив проект кертелергә мөмкин. Инициатив проектлар гамәлгә ашырыла ала торган

муниципаль берәмлек территориясе өлешен билгеләү тәртибе муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

2. Инициатив проектны кертү инициативасы белән уналты яшкә житкән һәм әлегә муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче кимендә ун гражданнын торган инициатив төркем, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, авыл торак пункты старостасы (алга таба - проект инициаторлары) чыгарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән киметелергә мөмкин. Проект инициаторы булу хокукы муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый акты нигезендә шулай ук тиешле муниципаль берәмлек территориясендә эшчәнлек алып баручы башка затларга да бирелергә мөмкин.

3. Инициатив проектта түбәндәге белешмәләр булырга тиеш:

- 1) муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;
- 2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;
- 3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;
- 4) инициатив проектны гамәлгә ашыруга кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү
- 5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган сроклары;
- 6) әлегә проектны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырыла торган (мөмкин булган) финанс, мөлкәт һәм (яисә) хезмәти катнашуы турында белешмәләр;
- 7) инициатив проектны гамәлгә ашыру күздә тотылганда, жирле бюджет акчалары күләмен күрсәтү, планлаштырылган инициатив түләүләр күләменнән тыш;
- 8) муниципаль берәмлек территориясенә яисә аның чикләрендә муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртип нигезендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак өлешен күрсәтү;
- 9) муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актында каралган башка белешмәләр.

4. Инициатив проект аны жирле администрациягә керткәнче гражданнын жыенында, жыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнын жыелышында яисә конференциясендә, инициатив проект турында фикер алышу, аның муниципаль берәмлек яисә аның өлеше халкы мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатив проектны гамәлгә ашыруның максатка

ярашлылыгын билгеләү, шулай ук инициатив проектны хуплау турында гражданнарның жыены, жыелышы яисә конференциясендә каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер жыенда, бер жыелышта яки гражданнарның бер конференциясендә берничә инициатив проект каралырга мөмкин.

Муниципаль берәмлекнең вәкилле органының норматив хокукый акты белән шулай ук гражданнарны сораштыру, имзалар жыю юлы белән инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен ачыклау мөмкинлеге каралырга мөмкин.

Инициатив проектны жирле администрациягә керткәндә, проектын инициаторлары аңа гражданнар жыены, жыелышы яисә конференциясә беркетмәсен, гражданнарны сораштыру нәтижеләрен һәм (яисә) муниципаль берәмлек халкының инициатив проектка ярдәм итүен раслый торган имзалар кәгазьләрен теркиләп.

5. Инициатив проектны жирле администрациягә кертү турындагы мәгълүмат инициатив проект жирле администрациягә кертелгән көннән алып өч эш көне эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) һәм муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырылырга тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән белешмәләрен, шулай ук проект инициаторлары турында белешмәләрен үз эченә алырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар жирле администрациягә үзләренең тәкъдимнәрен һәм искәртмәләрен, аларны тәкъдим итү срогын күрсәтеп, биш эш көннән дә ким була алмаган срокта тәкъдим итү мөмкинлеге турында хәбәр итә. Үз искәртмәләрен һәм тәкъдимнәрен уналты яшькә житкән муниципаль берәмлек халкы жибәрергә хокуклы. Жирлекнең жирле администрациясенең әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта, күрсәтелгән мәгълүмат составына әлеге Жирлек кәргән муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла. Әлеге мәгълүмат авыл торак пункты гражданнарына авыл торак пункты старостасы тарафыннан житкерелергә мөмкин.

6. Инициатив проект кертелгән көннән соң 30 көн эчендә жирле администрация тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш. Инициатив проектны карау нәтижеләре буенча жирле администрация түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) инициатив проектны хупларга һәм жирле бюджет турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә жирле бюджет проектын төзү һәм карау (жирле бюджет турындагы карарга үзгәрешләр кертү) тәртибе нигезендә тиешле максатларга һәм (яки) жирле бюджет турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә эшне дөвам итәргә;

2) инициатив проектны хуплаудан баш тартырга һәм инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, аны проект инициаторларына кире кайтарырга.

7. Жирле администрация түбәндәге очраklarның берсендә инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә:

1) инициатив проектны кертүнең һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның Россия Федерациясенең федераль законнары һәм башка норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектларының законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, муниципаль берәмлек уставына туры килмәве;

3) жирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмаганлыктан, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чаралар күләмендә түләү чыганагы булып инициатив түләүләр торган жирле бюджет акчалары булмау;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижәләрәк хәл итү мөмкинлеге булу;

6) инициатив проектны конкурс сайлавын узмаган дип тану.

8. Жирле администрация, әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта, проект инициаторларына инициатив проектны бергеләп эшләп бетерергә, шулай ук аны башка муниципаль берәмлекнең яисә аларның компетенциясе нигезендә дәүләт органының жирле үзидарә органына тәкъдим итәргә тиеш.

9. Инициатив проектларны күрсәтү, кертү, тикшерү, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткөрү тәртибе муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы (вәкиллекле орган вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы гражданныр жыены) тарафыннан билгеләнә.

10. Россия Федерациясе субъекты бюджетыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән финанс ярдәме алу өчен чыгарыла торган инициатив проектларга карата, инициатив проектларда булырга тиешле белешмәләр составына карата таләпләр, инициатив проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларны хуплаудан баш тарту өчен нигезләр, мондый инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алу тәртибе һәм критерийлары закон һәм (яисә) Россия Федерациясе субъектының башка норматив хокукый акты нигезендә билгеләнә. Бу очракта әлеге статьяның 3, 6, 7, 8, 9, 11 һәм 12 өлешләрендәге таләпләр кулланылмый.

11. Өгәр жирле администрациягә шул исәптән эчтәлеге буенча шундый ук естенлекле проблемаларны тасвирлап берничә инициатив проект кертелгән булса, жирле администрация конкурс нигезендә сайлап алу оештыра һәм бу хакта проект инициаторларына хәбәр итә.

12. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү коллегияль органга (комиссиягә) йөкләнә, аны төзү һәм аларның эшчәнлеген муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органының норматив хокукый акты белән билгеләнә. Коллегияль органның (комиссиянең) составы жирле администрация тарафыннан төзелә. Шул исәптән, коллегияль орган (комиссия) әгъзаларының гомуми санының яртысы муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Конкурс нигезендә сайлап алу уздырганда, проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә коллегияль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен бәян итү мөмкинлегенә тәмин ителергә тиеш.

13. Проект инициаторлары, әлеге муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче башка гражданның, гражданның жыйыны, жыйылышы яки конференциясе белән вәкаләтле затлар, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган башка затлар, Россия Федерациясе законнарына каршы килми торган рәвешләрдә инициативалы проектны гамәлгә ашыруны ижтимагый контрольдә тотарга хокукы.

14. Жирле администрациянең инициатив проектын карау турында, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы турында, шул исәптән акчаларны куллану турында, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары турында жирле администрация хисабы инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алып 30 календарь көн эчендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Жирлекнең жирле администрациясенә мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру мөмкинлегенә булмаган очракта, әлеге мәгълүмат составына әлеге жирлек кергән муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла. Әлеге мәгълүмат авыл торак пункттында гражданның авыл торак пункты старостасы тарафыннан житкерелергә мөмкин.

15. Инициатив проектларны күрсәтү, кертү, тикшерү, карау, шулай ук аларны федераль әһәмияттәге шәһәрләр территорияләрендә конкурс нигезендә сайлап алуны уздыру тәртибе Россия Федерациясе субъектлары - федераль әһәмияттәге шәһәрләр законнары белән билгеләнергә мөмкин.

17 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә гражданның жылышларын һәм конференцияләрен үткөрү юлы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнын төзү юлы белән турыдан-туры халык тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданның түбәндәге яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күпфатирлы торак йорт подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; Жирлек булмаган авыл торак пункты; гражданнын яшәгән башка территорияләр.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре тиешле территориядә яшәүче халыкның тәкъдире буенча Жирлек Советында раслана торган жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турындагы Нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория шундый ук башка территория составына керә алмый.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт төркөвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенң максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, вәкаләтләре чоры;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән эш итү тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

8. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегә мәсьәләләре буенча гражданнын жылышлары, конференцияләре аның Уставы нигезендә чакырыла.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнын жылышы, әгәр анда уналтынчы яшькә житкән

территория халкының өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, вәкаләтле дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, гражданнар жыелышларында уналтынчы яшькә житкән, Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының, конференциясенең махсус вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;
- 4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;
- 5) территориаль ижтимагый үзидарә керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау;
- 7) инициатив проект турында фикер алышу һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

- 1) тиешле территориядә яшәүче халыкның мәнфәгатьләрен тәкъдим итәләр;
- 2) гражданнар жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итәләр;
- 3) территорияне карап тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, шулай ук Жирлекнең башкарма комитеты белән килешү нигезендә Жирлек бюджеты акчаларын кулланып, Жирлек башкарма комитеты белән дә башкара алалар;
- 4) жирле үзидарә органнарына (Жирлек Советына, Жирлек башлыгына һәм Жирлек башкарма комитетына) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең

вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы.

10.1 Территориаль ижтимагый үзидарә органнары проект инициаторлары буларак инициатив проектны тәкъдим итә ала.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм Жирлек Советның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17.1 статья. Авыл старостасы

1. Авылда жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл иткәндә, жирле үзидарә органнарының һәм авыл халкының үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен Жирлектә урнашкан авыл старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Авыл старостасы әлеге авыл торак пункты территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия затлар арасыннан авыл торак пункты гражданның жыенын тәкъдим итү буенча аның составына әлеге авыл торак пункты кәргән муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тарафыннан билгеләнә.

3. Авыл старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче зат булмый, жирле үзидарә органнары белән хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм алар белән турыдан-туры бәйлә башка мөнәсәбәтләрдә була алмый.

4. Авыл старостасы итеп түбәндәге затлар билгеләнә алмый:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылган;

3) юкка чыгарылмаган яисә алынмаган хөкем ителүе булган.

5. Авыл старостасы вәкаләтләре срогы биш ел.

Авыл торак пункты старостасы вәкаләтләре составына әлеге авыл торак пункты кәргән муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары белән, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешенә 1-7 пунктларында билгеләнгән очрактарда, авыл торак пункты гражданның жыены тәкъдиме буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл старостасы үзенә йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авылда жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән, шул исәптән гражданнар жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән хезмәттәшлек итә, мондый чаралар нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мәрәжәгәтәләрне һәм тәкъдимнәрне, шул исәптән рәсмиләштерелгән мәрәжәгәтәләр һәм тәкъдимнәр жиберә;

3) жирле үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча авыл торак пункты халкына мәгълүмат бирә, шулай ук аларны жирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматка житкерүдә ярдәм итә;

4) жирле үзидарә органнарына гавами тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар оештыруда һәм уздыруда, аларның нәтижәләрен авыл торак пунктында халыкка игълан итүдә ярдәм итә;

4_1) авыл халкы өчен өстенлекле әһәмияткә ия мәсьәләләр буенча инициатив проект кертү инициативасы белән чыгыш ясарга хокуклы;

5) муниципаль берәмлек уставында һәм (яисә) муниципаль берәмлек вәкилләкле органының норматив хокукый актында Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә каралган башка вәкаләтләрне һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Авыл торак пунктының старостасы эшчәнлек гарантияләре һәм статусының башка мәсьәләләре муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль берәмлек вәкилләкле органының норматив хокукый акты белән Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә билгеләнә ала.

18 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру тәртибе

1. Гражданнар, жирле үзидарә органнары инициативасы буенча Жирлек чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарә булдыру максатларында әлеге территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла торган территориядә яшәүче гражданнарның жыелышларын әзерләүне гамәлгә ашыручы гражданнарның инициатив төркеме төзелә.

2. Гражданнар жыелышы тиешле территориядә территориаль ижтимагый үзидарә төзү турында карар, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставын төркөгүгә бәйле мәсьәләләр буенча Жирлек

Советында гражданнар жыелышы исеменнән эш итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы Жирлек Советы тарафыннан теркәлгәннән соң гамәлгә куелган дип санала.

19 статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилле (вәкилләре) Жирлек башлыгына түбәндәгеләрне тапшырыла:

1) территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

2) гражданнарның фамилиясен, исемен, атасының исемен, туу датасын, паспортының яисә паспортын алмаштыручы документының сериясен, номерын һәм бирелү датасын, вәкаләтле вәкилләрнең һәркайсының яшәү урыны адресын күрсәтеп, территориаль иҗтимагый үзидарә тәүзү турында карар кабул ителгән гражданнар жыелышы беркетмәсе;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә уставының ике нөсхәсе.

2. Әлеге статьяның 1 пункттында билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыруны таләп итү рөхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилләгә, исемләнә һәм аларны алу датасын күрсәтеп, документларны кабул итү турында расписка бирелә.

3. Жирлек башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кәргән көннән соң ике атна эчендә уставны теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында карар проектын алдан карау һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда Жирлек Советы утырышында тавыш бирү хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Жирлек Советының территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү яисә аны теркәүдән баш тарту турында карары Жирлек башлыгы тарафыннан әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документлар кабул итеп алынганнан соң 30 көн эчендә кабул ителә. Уставны теркәүдән баш тарту дәлиләнән булырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территориаль иҗтимагый үзидарә уставының Россия Федерациясе Конституциясе нормаларына, федераль законнарга, Татарстан Республикасы

Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, Жирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларга каршы килүе тора.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә төзүнең максатка ярашсызлыгы сәбәбе буенча территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту рәхсәт ителми.

8. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилленгән карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) игътибарына язма рәвештә житкерелергә тиеш.

9. Жирлек Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе, теркәлү турында тамга куелып, гражданнар жыенының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе Жирлек Советында саклана.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр Жирлек Советы тарафыннан әлеге статьяда билгеленгән тәртиптә теркәлергә тиеш. Әлеге үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

20 статья. Гавами тыңлаулар, ижтимагый фикер алышулар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын тикшерү өчен Жирлек Советы, Жирлек башлыгы тарафыннан Жирлек халкы катнашында гавами тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Гавами тыңлаулар халык, Жирлек Советы яки Жирлек башлыгы, Башкарма комитет житәкчесе инициативасы белән үткәрелә. Халык яки Жирлек Советы инициативасы буенча үткәрелә торган гавами тыңлаулар Жирлек Советы тарафыннан, ә Жирлек башлыгы, Башкарма комитет житәкчесе инициативасы буенча үткәрелә торганнары Жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Гавами тыңлауларга түбәндәгеләр чыгарылырга тиеш:

1) Жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль берәмлек уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе яки Татарстан Республикасы Законы нигезләмәләрен әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл кабатлау рәвешендә үзгәрешләр кертелү очракларынан тыш;

2) Жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәләше турында хисап;

3) Жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясе проекты;

4) жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән яисә гражданнар жыйнарында муниципаль берәмлек халкының ризалыгын алу таләп ителү очракларыннан тыш.

4. Гавами тыңлаулар үткөрү турындагы карар, әгәр гамәлдәгә законнарда башкача каралмаган булса, тиешле орган яисә жирлекнең вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проекты караласы көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Аларны үткөрү вакытын һәм урынын күрсәтеп, гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлаулар уздырыласы көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш, әгәр гамәлдәгә законнарда башкасы каралмаган булса.

6. Гавами тыңлаулар үткөрү турында карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны уздыру көненә кадәр Жирлек халкы Жирлек башлығына гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәрергә хокуклы. Жирлек башлығы кәргән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Әлеге тәкъдимнәр һәм искәрмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Әгәр гамәлдәгә законнарда башкасы каралмаган булса, гавами тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проекты караласы көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Гавами тыңлаулар белгечләрене, экспертларны, кызыксынган затларны чакыру юлы белән үткәрелә. Гавами тыңлауларда Жирлекнең теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар уздыру йомгалары буенча муниципаль норматив хокукый акт проекты кабул итү алар компетенциясенә кәргән Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә.

9. Гавами тыңлауларның нәтижәләре, кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләмәсен дә кертәп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе Жирлек Советы карары белән расланган гавами тыңлаулар турында Нигезләмә белән билгеләнә.

11. Әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар, гамәлдәге законнар белән гавами тыңлаулар өчен каралган башка сроклар билгеләнмәгән булса кулланыла.

12. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне межалау проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объектын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары, капитал төзелеш объектын рөхсәт ителгән төзелешнең, үзгәртеп коруның чик параметрларыннан читкә китүгә рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары буенча, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектыннан файдалануның башка төренә рөхсәт ителгән бер төрен үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренә расланмаган очракта, жәмәгать фикер алышулары яисә гавами тыңлаулар үткәрелә, аларны оештыру һәм үткөрү тәртибе шәһәр төзелеш эшчәнлегенә турындагы закон нигезләмәләрен исәпкә алып, Жирлек Советы карары белән билгеләнә.

21 статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр турында фикер алышу, Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлегенә турында халыкка мөғълүмат бирү, Жирлек территориясә өлешендә территорияль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышы микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык инициативасы, Жирлек Советы, Жирлек башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территорияль иҗтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар жыелышы Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар жыелышы территорияль иҗтимагый үзидарә органнарының язма тәкъдиме буенча Жирлек Советы, әлеге территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләре, жыелышта катнашырга хокуклы кимендә 10 процент тәшкил иткән гражданнар төркемнәре тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткөрү турындагы тәкъдимдә карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегенә, жыелышны уздыру вакыты һәм урыны

күрсәтелергә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, әгәр жыелышны үткәру инициативасы белән гражданныр төркеме мәрәжәгать итсә - әлеге гражданнырның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәу урыны адресын күрсәтеп.

Жирлек Советы үзенең алдагы утырышында гражданныр жыелышын үткәру турында кертелгән тәкъдимне карый.

Жирлек Советы аның максатка ярашсызлыгы сәбәбе буенча гражданныр жыелышын үткәрудән баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданныр жыелышын билгеләу һәм үткәру тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

Инициатив проектлар кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданныр жыелышында уналты яшкә житкән тиешле территориядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданныр жыелышын билгеләу һәм үткәру тәртибе муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Гражданныр жыелышын үткәру вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында әлеге территориядә яшәүчеләргә жыелыш уздырыласы көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чаралары, почта аша хәбәр итеп һәр фатирлар буенча йөрөп, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә.

Гражданныр жыелышын әзерләүне һәм уздыруны Жирлек Башкарма комитеты тәэммин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданныр катнашырга хокуклы. Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданнырның гомуми саны муниципаль сайлаулар уздырганда файдаланыла торган Россия Федерациясә чикләрендә булу урыны һәм яшәу урыны буенча Россия Федерациясә гражданнырын теркәүне исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданныр санының кимендә өчтән бере катнашса, гражданныр жыелышы хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнырның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданныр жыелышы жирле үзидарә органнырына һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мәрәжәгать кабул итөргә, шулай ук жирле

үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары белән узара мөнәсәбәтләрдә гражданныр жыелышы исеменнән эш итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча үткәрелә торган гражданныр жыелышы үз компетенциясенә территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданныр жыелышы тарафыннан кабул ителгән мәрәжәгатьләр мәрәжәгатьләрдә булган мәсьәләләргә хәл итү компетенцияләрендә булган жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан язмача җавап жиберү белән мәҗбүри каралырга тиеш.

11. Гражданныр жыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданныр жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданныр жыелышы йомгаллары аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткереләргә) тиеш.

22 статья. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм Жирлектәге барлык халыкның фикерен ачыклау кирәк булган очракта уздырыла. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасынан гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышын чакыру кыен булганда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданныр жыелышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.

2. Гражданныр конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, Жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышы вәкаләтләргә гамәлгә ашыра.

4. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, Жирлек Советы, Жирлек башлыгы инициативасы буенча уздырыла. Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Әгәр анда тиешле территориядә яшәүчеләрнең уналтынчы яшкә житкән өчтән берен тәшкил иткән делегатларның гражданныр жыелышларында сайланган өчтән икесе катнашса, гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) йомгалары аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

23 статья. Гражданныр жыены

1. "Россия Федерациясендә жирле узидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очрактарда гражданныр жыены түбәндәгечә үткәренелергә мөмкин:

1) күрсәтелгән торақ пункт территориясен башка жирлек (муниципаль районы) территориясенә кертүне сорый торган торақ пунктта әлеге торақ пункт составына кәргән Жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча;

2) Жирлек составына керүче торақ пунктта әлеге торақ пункт территориясендә гражданнырның узара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

3) авыл торақ пункттында авыл торақ пункты старостасы кандидатурасын күрсәтү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл торақ пункты старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

4) авыл торақ пункттында гражданныр жыены, шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очрактарда, муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар күрсәтү максатларында үткәренелергә мөмкин.

4_1) гражданныр жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган Жирлектә муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре инициатив проектлар күрсәтү, әзерләү, сайлап алу һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча;

4_2) Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә Жирлек составына кәргән торақ пункт, шәһәр эчендәге район, федераль әһәмияттәге шәһәр эчендәге территория, муниципаль округ, шәһәр округы территорияләренә яисә муниципаль район чикләрендә авылара территориядә урнашкан торақ пунктның әлеге әләшендә гражданнырның узара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

4_3. “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 131 ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешенең 4_3 пункттында каралган гражданнар жыены кимендә 10 кеше булган торак пункт территориясенең тиешле өлешендә яшәүче халык төркеме инициативасы буенча муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан чакырылырга мөмкин.

Жирлек составына кергән торак пункт, шәһәр эчендәге район, федераль әһәмияттәге шәһәр эчендәге территория, муниципаль округ, шәһәр округы территориясе яисә анда үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин булган муниципаль район чикләрендә урнашкан авылара территория өлеше чикләрен билгеләү критерийлары Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнә.

2. Өлеге статьяда каралган гражданнар жыены торак пунктта яшәүчеләрнең (яисә аның территориясе өлешендә) яисә жирлектә яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашканда хокуклы. Торак пунктта өлеге торак пунктта яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия яртысыннан артыгын бер үк вакытта бергә жыю мөмкинлеге булмаган очракта, муниципаль берәмлек уставы нигезендә, гражданнар жыены Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге торак пунктларында гражданнар жыенын өзәрләү һәм уздыру тәртибе турындагы Нигезләмә белән расланган тәртиптә, гражданнар жыенын үткөрү турында карар кабул ителгән көннән бер айдан артмаган вакыт эчендә этаплап уздырыла. Шулай ук вакытта, элекрәк гражданнар жыенында катнашкан затлар тавыш бирүдә катнашунуың алдагы этапларында катнашмый. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, халык жыены карары кабул ителгән дип санала.

24 статья. Гражданнарны сораштыру

1. Гражданнарны сораштыру жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дөүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен жирлекнең бөтен территориясендә яисә территориясенең бер өлешендә үткәрелә.

Сораштыру нәтижәләре тәкъдим характерында.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия муниципаль берәмлек халкы катнашырга хокуклы. Гражданнарны тәкъдим ителгән инициатива проектка ярдәм итү турындагы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда уналты яшкә җиткән муниципаль берәмлек яисә аның өлеше халкы катнашырга хокуклы.

3. Гражданнарны сораштыру түбәндәгеләр инициативасы белән уздырыла:

1) Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - жирлек жирләренәң максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданның фикерен исәпкә алу өчен.

3) инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган муниципаль берәмлектә яисә аның өлешендә уналты яшькә житкән яшәүчеләр - әлеге инициатив проектка ярдәм итү турында гражданның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданны сораштыру билгеләү һәм уздыру тәртибе Татарстан Республикасы законы нигезендә Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданны сораштыру билгеләү турындагы карар муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тарафыннан кабул ителә. Гражданны сораштыру үткөрү өчен "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайты кулланылырга мөмкин. Гражданны сораштыру билгеләү турында муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органының норматив хокукый актында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сораштыруны уздыру датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) сорауны (соруларны) әзерләү;

3) сораштыру үткөрү методикасы;

4) сораштыру кәгазенәң формасы;

5) сораштыруда катнашучы жирлек халкының иң аз саны.

6) "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайтынан файдаланып гражданны сораштыру үткәрелгән очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Жирлектә яшәүчеләргә гражданны сораштыру үткөрү турында хәбәр аны үткөрүгә кимендә 10 көн кала белдерелә.

7. Гражданны сораштыру әзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) Жирлек бюджеты акчалары исәбеннән-Жирлекнең жирле үзидарә органнары яки муниципаль берәмлек халкы инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижеләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш. Жирлектә яшәүче теләсә кайсы кеше сораштыру нәтижеләре белән танышырга хокуклы. Жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгәндә сораштыру нәтижеләре исәпкә алынырга тиеш.

25 статья. Жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар Жирлек Советы тарафыннан үз инициативасы буенча яисә әлеге территориядә яшәүче гражданныр таләбе буенча Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар аларны халык фикер алышуына чыгару турында карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла, халыкка танышу өчен мөмкин булган урыннарда урнаштырыла, башка ысуллар белән халыкка житкерелә.

3. Халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта Жирлек Советы фикер алышу барышында кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау әшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзи.

4. Жирлек Советы үзе чыгара торган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләр турында фикер алышуны тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр Жирлек Советына жибәрелә.

6. Муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр Жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы йомгаклары турында халыкка хәбәр ителә.

26 статья. Гражданнырның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирлекнең жирле үзидарә органнарына шәхсән һәм күмәк мәрәжәгать итәргә хокуклы.

2. Гражданнарның мәрәжәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнары мәрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында гражданнар мәрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мәрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы.

27 статья. Жирлек халкы тарафыннан жирле үзидарәне гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашунуың башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган жирле үзидарәне халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы формалары белән беррәттән, гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры катнашуы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары халыкка жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. Жирлек Советы

28 статья. Жирлек Советы - жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Жирлек Советы жирле үзидарәнең даими эшләүче сайланулы коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Иске Кырлай авыл жирлеге Советы.

3. Жирлек Советының вәкаләтләре срогы - 5 ел.

4. Жирлек Советы Жирлек халкына хисап тоту һәм аның күзәтчелегендә.

5. Жирлек Советының мөһере, үз исеме булган бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

29 статья. Жирлек Советы составы

1. Жирлек Советы бермандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланган 10 депутаттан тора.

2. Жирлек Советы аның составына Жирлек Советының билгеленгән депутатлар саныннан кимендә өчтән икесен сайлаганда хокуклы була.

30 статья. Жирлек Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре аны сайлаган көннән башлана һәм яңа чакырылыш Жирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

2. Жирлек Советы депутаты, өлеге Уставта билгеленгән очрактардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча эш һәм хезмәт бурычларын үтәгән килеш бергә алып бара.

Үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутатына даими рәвештә эш урынын (вазыйфаларын) саклап калу гарантияләнгән, аның озынлыгы Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә, бу аена икедән кимрәк һәм алты эш көненнән дә күбрәк булмаска тиеш.

3. Жирлек Советы депутаты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, өлеге Устав, Жирлек Советы карарлары нигезендә шартлар тәэмин ителә.

5. Жирлек Советы депутаты Жирлек Советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, аларда шул исәптән депутатның түбәндәге бурычлары булырга тиеш:

1) шәхсән яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләргә хәл иткәндә, жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмау;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзен тотышыннан тыелырга, шулай ук аның абруена яисә Жирлек Советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы хәлләрдән качарга;

3) мәнфәгатләр каршылыгы барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат бурычларын объектив үтәүгә йогынты ясый яисә йогынты ясый ала торган вәзгыять туганда - бу хакта Жирлек Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге каршылыкны булдырмауга яисә жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) Жирлек Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйлә булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйлә рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләргә фаш итмәскә һәм файдаланмаска;

6) физик һәм юридик затлардан депутат бурычларын үтәүгә бәйлә рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләүләр) алмаска.

6. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы Жирлек Советы депутаты түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) эшқуарлык эшчәнлегә белән шәхсэн яки ышанычлы затлар аша шәгыльләнергә, коммерция оешмасы белән идарә итүдә яки коммерциячел булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга (Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләр советы идарәсендә, башка муниципаль берәмлекләр берләшмәләрендә, сәяси партиядә, профсоюз тарафыннан билгеләнгән тәртиптә теркәлгән катнашудан тыш), башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчәмсез милек милекчеләр ширкәтенәң гомуми жыйылышында (конференцияләрдә), Россия Федерациясе Президенты яки Россия Федерациясе Хөкүмәте акты нигезендә оешманың коллегиаль органы эшчәнлегендә түләүсез нигездә катнашудан тыш, муниципаль берәмлек исемненән муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталында катнашу өлешләре) белән идарә итүне гамәлгә куючы яисә гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен билгеләүче муниципаль хокукый актлар нигезендә, федераль законнарда каралган башка очрақларда, гамәлгә куючысы (акционеры) муниципаль берәмлек булган оешманың идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә катнашырга;

2) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижат эшчәнлегенән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шәгыльләнергә. Шул ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданныгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

әгәр Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаса, Россия Федерациясе

территориясендә эш итүче коммерцияле булмаган хөкүмәткә карамаган чит ил оешмаларының һәм аларның структур бүлекчәләренең идарә органнары, попечительлар һәм күзәтүчеләр советлары, бүтән органнары составына керергә;

Даими нигездә вәкаләтләр башкаручы депутат гражданлык, административ яки жинаять эше буенча яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллеке очрактарыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

Жирлек Советы депутатларының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә өлгә Устав белән билгеләнә.

7. Жирлек Советы депутаты "Коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны һәм бурычларны үтәргә тиеш.

8. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясының 7_2 өлгә нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дөүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категорияләрдәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында сәхәтлар (керемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәү фактлары ачыкланганда, Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенә югары башкарма органы житекчәсе) депутатка карата жирле үзидарә депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә бүтән җаваплылык чарасын куллану турында тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына яисә судка гариза белән мөрәҗәгать итә.

8.1. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренә) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәтләре һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган мәгълүмат биргән жирле үзидарә депутатына карата, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) депутатны аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында вазыйфа биләүдән мәхрүм итү белән муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында вазыйфасыннан азат итү;

3) вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итү белән аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы даими нигездә вәкаләтләрен гамәлгә ашырудан азат итү;

4) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында вазыйфалар биләүдән тыю;

5) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы даими нигездә вәкаләтләрен үтәүне тыю.

8.2. Жирле үзидарә депутатына карата "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 7_3-1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

9. Өлеге статьяның 7.2 өлеше нигезендә үткөрелгән тикшерү нәтижәсендә "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрэндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категорияләрдәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәмәү фактлары ачыкланганда, Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) күрсәтелгән затларга карата депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә бүтән җаваплылык чарасын куллану турында гариза белән тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына яки судка мөрәҗәгать итә.

10. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан тапшырылган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләр "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге жирле үзидарә органның рәсми сайтларында урнаштырыла һәм (яисә) массакүләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә бастырып чыгару өчен бирелә.

31 статья. Жирлек Советы депутатының сайлаушылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Жирлек Советы депутаты сайлаушылар, шулай ук предприятиеләр, оешмалар, дәүләт органнары һәм аның сайлау округы территориясендә урнашкан башка органнар белән элемтәдә тора.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаушылар алдында җаваплы һәм алар алдында хисап тотат.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаушылар алдында үз эше турында елына кимендә бер тапкыр хисап тотат, аларга Жирлек Советы эше турында даими рәвештә хәбәр итә, шулай ук аена кимендә бер тапкыр сайлаушыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты Жирлектә яшәүчеләрнең законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан кергән төкәдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мөһимләргә дәрәҗә һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

Депутатларның сайлаушылар белән очрашулары биналарда, махсус каралган урыннарда, шулай ук ишегалдындагы территорияләрдә оештырылырга мөмкин, ләкин алар яшәү транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә объектлары эшчәнлегенә комачаулык китермәскә, җәяүчеләрнең һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә, гражданның торак урыннарына яки транспорт яисә социаль инфраструктура объектларына баруларына кыенлык тудырмакка тиеш. Мондый очрашулар турында Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимияте органнары яки жирле үзидарә органнары хәбәр итү таләп ителми. Шулай ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны уздыру датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокукы.

6. Жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаушылар белән очрашуларын уздыру өчен махсус бирелгән урыннарны билгеләп, шулай ук жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаушылар белән очрашуларын уздыру өчен бирелә торган биналарның исемлеген һәм аларны бирусәптән билгеләп.

7. Депутатның гавами чара рәвешендә сайлаушылар белән очрашулары җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә үткәрелә.

8. Депутатның җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара рәвешендә сайлаушылар белән очрашуларын оештыруга яисә

уздыруга каршылык күрсөтү Россия Федерациясе законнары нигезендө административ жаваплылыкка китерә.

32 статья. Яңа сайланган Жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш Жирлек Советы беренче утырышы Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан депутатларның кимендә өчтән икесе сайланган көннән соң ун көннән дә соңга калмыйча жыела. Сайлаулардан соң беренче Жирлек Советы утырышын Жирлек башлыгы чакырта, ә ул булмаган очракта -Жирлекнең сайлау комиссиясе чакырта.

2. Жирлек Советының сайлаулардан соң беренче утырышын яңа Жирлек башлыгы сайланганчы Жирлек Советының яше буенча иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.

33 статья. Жирлек Советы компетенциясе

1. Жирлек советы компетенциясенә түбәндөгеләр керә:

1) Жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

2) Жирлек территориясендә законнар нигезендә гомуммәжбүри кагыйдәләр билгеләү;

3) Жирлек бюджетын раслау һәм аның үтәләше турында хисап;

4) жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә ташламалар бирү;

5) муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясен раслау;

6) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;

7) жирлекләрнең, шәһәр округларының коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын, жирлекләрнең, шәһәр округларының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, таләпләре Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган жирлекләрнең, шәһәр округларының социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшләү һәм раслау;

8) Жирлекнең чиген үзгәртү, үзгәртеп кору турындагы инициатива күрсәтү;

9) Жирлек Советы депутатларын сайлауларын билгеләү һәм Жирлек Советы депутатларын сайлаулар буенча сайлау округлары схемасын раслау;

- 10) жирле референдум билгеләү;
- 11) Жирлек башлыгын сайлау;
- 12) Жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
- 13) Жирлек Советы депутатлары арасыннан муниципаль район Советына Жирлек вәкилен сайлау;
- 14) Жирлек Башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең иң чик санын билгеләү;
- 15) Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләп кую;
- 16) Жирлек Советы депутатының чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 17) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 18) Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен, шул исәптән федераль законнар нигезендә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; муниципаль мөлкәт төрләре исемлеген билгеләү, аны читләштерү Жирлек Советы тарафыннан килештереп яисә расланганнан соң башкарыла торган муниципаль мөлкәт төрләре исемлеген билгеләү;
- 19) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп оештыру һәм бетерү турында, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очрактан тыш, эшләр башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;
- 20) Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;
- 21) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
- 22) Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру;
- 23) Жирлек башлыгын эштән читләштерү турында карар кабул итү;
- 24) жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаларының жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү вәкаләтләрен үтәвен тикшереп торыу;

25) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;

26) Жирлекне территориаль планлаштыру документларын, жирлекне шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын, Жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;

27) Жирлек территориясендә торак пунктларның урамнарын һәм башка өлешләрнен исемнәрен атау һәм үзгәртү турындагы мәсьәләләргә хәл итү;

28) гадәттән тыш хәлләргә бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;

29) муниципаль махсулаштырылган торак фондының торак урыннарын бирү тәртибен билгеләү;

30) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына жирлек бюджетыннан кирәкле акчаларны бүлүп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

31) автоном коммерциягә карамаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерциягә карамаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

32) үз массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә ашыру;

33) Жирлек Уставына һәм Жирлек Советы карарларына аңлатма бирү;

34) үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләргә буенча Жирлек Советы регламентын һәм башка карарлар кабул итү;

35) Жирлек Советы аппараты турында Нигезләмәне раслау;

36) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләргә вәкилләккә органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге Устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Жирлек Советы Жирлек башлыгының, Жирлек Башкарма комитеты җитәкчесенә, Жирлек Башкарма комитеты эшчәнлегенә һәм Жирлек Башлыгы буйсынуында булган башка жирле үзидарә органнарының эшчәнлегенә турында, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү буенча еллык хисапларын тыңлый.

34 статья. Жирлек Советының эш тәртибе

1. Жирлек Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм Жирлек Советы регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы эшенең төп рәвеше аның утырышларыннан гыйбарет, аларда Жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек Советы утырышлары анда сайланган депутатлар санының кимендә 50 проценты катнашканда хокуклы.

4. Жирлек Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар Жирлек башлыгы яисә Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтөн берен төшкил иткән депутатлар төркеме инициативасы буенча чакырыла.

5. Совет утырышлары Жирлек Башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатларына һәм чакырылган кунакларга чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышка - аны үткөрүгә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм хәбәрдарлык рәвешендә уздырыла. Советның ачык утырышларында Жирлектә яшәүче һәркем катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очрақларда, Жирлек Советы Жирлек Советы тарафыннан чакырылган затлар гына, шулай ук законнар нигезендә утырышта катнашырга хокукы булган затлар гына катнаша алган ябык утырыш уздыру турында карар кабул итәргә хокуклы.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык карарлар теркәлә. Совет утырышы беркетмәсенә имза салынганнан соң, Жирлектә яшәүче теләсә кайсы кеше аның белән танышырга мөмкин.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Жирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очрақлары әлеге Устав, Жирлек Советы регламенты белән билгеләнә.

35 статья. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген Жирлек башлыгы оештыра.

2. Жирлек советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен Жирлек Советы регламенты нигезендә депутатлар арасынан, Жирлек башлыгыннан тыш, даими яисә вакытлыча комиссияләр

төзелергә мөмкин (яисә) күрсәтелгән мәсьәләләрне әзерләү өчен җаваплы депутатлар Җирлек Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча билгеләнергә мөмкин. Депутат ике даими комиссиядә эшләргә хокуклы.

3. Җирлек Советы карамагындагы аеруча мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу, муниципаль программалар әзерләү, Җирлек Советы карарларын әзерләү, фикер алышу өчен Җирлек Советы каршында депутатлар, Җирлек Башкарма комитеты вәкилләре, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм Җирлек халкы составындагы эшлекле, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

36 статья. Җирлек Советы тарафыннан контрольлек итү функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Җирлек Советы Җирлек территориясендә әлеге Устав нигезләмәләренәң үтәлешен, Җирлек Советы тарафыннан кабул ителгән норматив хокукый актлар нигезләмәләренәң үтәлешен, Җирлек бюджеты үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларыннан файдалануны, Җирлекне үстерү программаларын, Җирлек Башкарма комитеты эшчәнлеген тикшереп тора.

2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнар, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар бозылу фактлары ачыкланган очракта, Җирлек Советы, Җирлек башлыгы карары белән күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен депутатлар арасынан вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.

3. Җирлек Советы, Җирлек башлыгы инициативасы буенча законнар нигезендә Җирлек бюджеты акчаларыннан максатчан файдалануны, муниципаль мөлкәттән файдалануның нәтиҗәләлеген тикшерү (ревизия) уздырылырга мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткөрү тәртибе Җирлекнең Ревизия комиссиясе турында Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Җирлекнең башкарма комитеты, предприятие, учреждение, оешма, вазыйфаи затлар, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, әгәр закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, Җирлек Советы, аның контроль комиссияләре депутаты, Җирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алынган мәгълүматны бирергә, ә законнар, муниципаль норматив хокукый актлар бозылган очракта, хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Җирлек Советы Җирлек башлыгының Җирлек Башкарма комитеты һәм җирле үзидарәнең башка ведомство органнары эшчәнлегенә турында, шул исәптән Җирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында, еллык হিসапларын тыңлый.

6. Жирлек Советы контроль функцияләрен башкарганда Жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

37 статья. Жирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Арча муниципаль районы Советына Жирлек Советы депутатлары арасыннан яшерен тавыш биру юлы белән Жирлек вәкиле сайлана.

2. Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат Жирлек вәкиле булып сайланган дип санала.

38 статья. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) Жирлек Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итүе;

2) “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган нигезләрдә һәм тәртиптә Жирлек Советын тарату;

3) Жирлек Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында, шул исәптән депутатларның вәкаләтләре туктатылуга бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз көченә керүе;

4) законнар нигезендә гамәлгә ашырыла торган Жирлекне үзгәртеп кору, шулай ук Жирлек бетерелгән очракта;

5) Жирлек чикләре үзгәрү нәтижәсендә сайлаучылар саны 25 проценттан арту;

6) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителгән муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылуга сәбәп була.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, Жирлекнең Сайлау комиссиясе Федераль закон белән билгеләнгән срокларда вакытыннан алда Жирлек Советы депутатларын сайлауларны билгели, алар Федераль законда билгеләнгән срокларда үткәрелә.

39 статья. Жирлек Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карары Жирлек башлыгы яисә Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысын тәшкил иткән депутатлар төркеме инициативасы белән кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндөгечә күрсәтелә алмый:

1) Жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел эчендә;

2) Жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисапны раслау чорында;

3) Жирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирүне уздыру чорында яки аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Жирлек Советы карары белән депутатлар арасынан үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне алдан карау өчен комиссия төзелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы карары буенча Жирлек Советының үз-үзен таратуы турындагы мәсьәлә халык тыңлауларына чыгарылырга мөмкин.

5. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылыгы Жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәрьяклы һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карары Совет депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе тарафыннан яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

7. Жирлек Советының үз-үзен таркату турында тәкъдиме кире кагылган очракта, кабат үз-үзен таркату инициативасы үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта күрсәтелергә мөмкин.

40 статья. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкага китү;
- 3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылу;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат дип игълан ителү;
- 5) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 6) Россия Федерациясә чикләреннән даими яшәү урынына чыгу;
- 7) Россия Федерациясә гражданлығын тукталу, Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлығын алырга йә аларга Россия Федерациясә гражданының Россия Федерациясә халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясә гражданы чит ил гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданлығы тукталу;
- 8) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;
- 9) Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда тукталу;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә китү;
- 11) федераль законнарда билгеләнгән башка очрақларда.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы депутатның вәкаләтләре "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгән очрақта, вакытыннан алда туктатыла.

3. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында Жирлек Советы карары вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, әгәр бу нигез Жирлек Советы утырышлары арасында барлыкка килсә - әлегә нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча.

Өлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта, Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатны өстәмә сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. Жирлек башлыгы

41 статья. Жирлек башлыгы - Жирлекнең иң югары вазыйфаи заты

1. Жирлек башлыгы Жирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.

Жирлек башлыгы Жирлек советы тарафыннан сайлана һәм аның рөйсе булып тора.

3. Жирлек башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Апаз авыл жирлегә башлыгы.

4. Жирлек башлыгы вазыйфасы буенча Арча муниципаль районы Апаз авыл жирлегә советы депутаты булып тора.

5. Жирлек башлыгы берүк вакытта Жирлек Советын һәм Жирлекнең башкарма комитетын житәкли.

42 статья. Жирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек башлыгы Жирлек Советы депутатлары арасыннан яңа сайланган Жирлек Советының беренче утырышында яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана, әгәр Совет тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, Жирлек Советы вәкаләтләре чорына сайлана.

Жирлек башлыгын сайлау Жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән Жирлектә яшәүчеләрнең, ижтимагый берләшмәләрнең тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан күбрәге тавыш бирсә, Жирлек башлыгы итеп сайланган була.

43 статья. Жирлек Башлыгы статусы

1. Жирлек башлыгы даими нигездә эшли.

2. Даими нигездә эшлэгән Жирлек башлығы Арча муниципаль районы Советында вазыйфага сайланган очракта, ул Жирлек башлығы вәкаләтләрән төп эшчәнлегеннән азат ителмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек Башлығы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә Жирлек халкына һәм Жирлек Советына хисап бирә һәм алар күзәтчелегендә.

4. Жирлек башлығы Жирлек халкы һәм Жирлек Советы каршында үз эшчәнлегенә нәтижәләре турында, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында елына бер тапкыр да кимрәк булмаган санда хисап тотат.

5. Жирлек башлығы "Коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмләр) ачуны һәм счетлары (кертәмләр) булуны, акча һәм (яисә) чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

44 статья. Жирлек башлығының вәкаләтләре

Жирлек башлығы:

1) Башка муниципаль берәмлекләргәң жирле үзидарә органнары, дәүләт һакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә Жирлек исеменнән ышаныч кәгазеннән башка эш итә;

2) Жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы утырышларын чакыра һәм аларда рәислек итә;

3) әлеге Устав белән билгеләнгән тәртиптә Жирлек Советы кабул иткән һокукый актларга кул куя һәм халыкка житкәрә;

4) Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләргә буенча үз вәкаләтләргә чикләрендә һокукый актлар чыгара;

5) Жирлек Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт тәзи;

6) Жирлек Советы эшендә жәмәгәтьчелек фикерен ачыклауны һәм исәпкә алуны тәэмин итү чараларын күрә;

7) гражданның кабул итүне, аларның мөрәжәгатъләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;

8) Жирлек Советының утырышлар беркетмәләренә имза сала;

9) Жирлек Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;

10) Жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала;

11) Жирлек Советын тоту һәм аның эшчәнлеген тәмин итү өчен Жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

12) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча Жирлек Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;

13) жирлекләрнең федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, жирлек территориясендә гамәлдә булган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән кирәкле хезмәттәшлеген тәмин итә;

14) Жирлек исеменнән икътисади һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек турында шартнамәләр һәм килешүләр төзи;

15) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль берәмлекләр башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге Устав, Жирлек башлыгы компетенциясенә Жирлек Советы карарлары тарафыннан кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

16) әлеге Устав нигезендә муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органын билгели;

17) “Россия Федерациясендә дәүләти-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында” 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль законның 9 статьясындагы 2 - 5 өлешләре нигезендә проектның нәтижәләлеген бәяләүне уздыру һәм аның чагыштырма өстенлеген билгеләү өчен муниципаль-хосусый партнерлык проекты жибәрә.

45 статья. Жирлек башлыгының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлығының вәкаләтләре түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага жиберү;

4) 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан ваз кичү. Әгәр вазыйфалары Россия Федерациясе субъекты югары вазыйфаи заты (Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенә югары башкарма органы житәкчесе) муниципаль берәмлек башлығы вазыйфасыннан читләштерү турындагы хокукый акты нигезендә яисә муниципаль берәмлек башлығын отставкага жиберү турында муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары нигезендә вакытыннан алда туктатылган муниципаль берәмлек башлығы әлеге хокукый актка яки карарга шикаять белдерсә, муниципаль берәмлекнең вәкаләтле органы суд карары үз көченә көргәнче муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тарафыннан үз составыннан яисә конкурс нәтижәләре буенча конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан сайлана торган муниципаль берәмлек башлығын сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел;

5) суд тарафыннан хокукка сәләтсез яисә хокукка сәләте чикләнгән дип танылу. Жирлек башлығы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очрақта, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тарафыннан үз составыннан сайлана торган Жирлек башлығын сайлау вәкаләтләр туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре чоры тәмамланганчы алты айдан да кимрәк вакыт калган булса, Жирлек башлығын муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы составыннан сайлау яңа сайланган муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органының беренче утырышында гамәлгә ашырыла;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат дип игълан ителү;

7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

8) Россия Федерациясе чикләреннән даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясе граждандлығын тукталу, Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданды жирле үзидәрә органнарына сайланырга, аларга чит ил граждандлығын алырга йә аларга Россия Федерациясе граждандының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданды яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданды булган Россия Федерациясе гражданды чит ил гражданды, жирле үзидәрә органнарына сайланырга хокукы чит ил граждандлығы тукталу;

10) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

11) суд тәртибендә сәламәтлеге торышы буенча Жирлек башлығы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга сәләтсез дип танылу;

12) "Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә Жирлек үзгәртеп корылган, шулай ук бетерелгән очракта;

13) муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү аркасында сайлаучылар саны 25 проценттан арту;

14) граждандарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу;

15) "Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә үтәмәү.

2. Жирлек башлығының вәкаләтләре әлеге статьяның 1 өлешендәгә 1-11, 14 һәм 15 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча вакытыннан алда туктатылган очракта, яңа башлык сайлау Жирлек Советының якындагы утырышында гамәлгә ашырыла.

3. Жирлек башлығының вәкаләтләре Жирлек Советының вәкаләтләре чоры тәмамланганчы алты айдан да кимрәк вакыт кала туктатылса, Жирлек Советы карары буенча яңа Башлык сайлау үткөрелмәскә мөмкин.

46 статья. Жирлек башлығы урынбасары

1. Жирлек башлығы тәкъдиме буенча Жирлек Советы депутатлары арасынан Жирлек башлығы урынбасары сайлана. Жирлек башлығы урынбасары яшерен яисә ачык тавыш бирү юлы белән сайлана. Тавыш бирү ысулын сайлау турындагы карар Жирлек Советы карары белән билгеләнә.

2. Жирлек башлыгы Жирлек Советына бушатылган нигездә ике урынбасар һәм бушатылмаган нигездә ике урынбасар сайларга тәкъдим итәргә хокуклы.

3. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан күбрәгә тавыш бирсә, Жирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Жирлек башлыгы урынбасары Жирлек Советы регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү нигезендә билгеләнгән вазыйфаларны үти, Жирлек башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча (авыруга яисә отпускка бәйлә) булмаган очракта, яисә суд карары буенча сак астына алу рәвешендә процессуаль мәжбүр итү чараларын куллану яисә вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату очрагында, Жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.

5. Жирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлегә Уставның 39 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Жирлек башлыгы урынбасары Жирлек башлыгы инициативасы буенча кабул ителә торган Жирлек Советы карары яисә Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере күләмендә депутатлар төркеме таләбе буенча вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек башлыгы урынбасары законнарда билгеләнгән бурычларны, тыюларны һәм чикләүләрен үтәргә тиеш.

V бүлек. Жирлек Башкарма комитеты

47 статья. Жирлек Башкарма комитеты - жирле үзидарәнең башкарма-боеру органы

1. Жирлек Башкарма комитеты жирле үзидарәнең башкарма-боеру органы булып тора.

2. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы жирлек-Башкарма комитетының рәсми исеме - Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Апаз авыл жирлегенә башкарма комитеты.

3. Жирлек Башкарма комитеты Жирлек советына хисап тоту һәм аның күзәтчелегендә була.

4. Жирлек Башкарма комитетының гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясә

гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһерә, үз исеме язылган бланклары, мөһерә бар.

5. Жирлек Башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

48 статья. Жирлек Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Жирлек башлыгы тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлек Башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет житәкчесе - Жирлек башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазыйфаи затлары.

49 статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Жирлек Башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- Жирлек бюджетын эшли;

- Жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен эшләүне тәэмин итә;

- Жирлекнең бюджетын үтәүне оештыра, жирлекнең социаль-икътисади үсеш планнарын һәм стратегиясен үтәүне оештыра;

- бюджетның үтәлеше турында, жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясенең үтәлеше турында хисаплар әзерләүне тәэмин итә;

- стратегик планлаштыру өлкәсендә «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 2014 елның 28 июнендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законда каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

- Жирлек икътисады һәм социаль өлкәсе торышын чагылдыра торган статистик күрсәткечләргә жыйуны оештыра һәм күрсәтелгән дәүләт хакимияте органнарына Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә тапшыру эшен оештыра;

2) жирлек территориясендә муниципаль милеккә идарә, предприятияләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, алардан файдалану, эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- Жирлек Советы карары белән билгеләнә торган очрақларда муниципаль мөлкәтне читләштерү турында тәкъдимнәрне, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәрне Совет тарафыннан килештерүгә (раслауга) кертә;

- Жирлекнең икътисадый һәм социаль үсешендә муниципаль милектәге предприятиеләр, оешмалар белән хезмәттәшлек турында шартнамәләр төзи; жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- Жирлек Советы билгеләгән тәртип нигезендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, аларның эшчәнлек максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм предприятиеләрне үзгәртеп оештыру һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләгән вазыйфасыннан азат итә;

- муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс ягыннан тәмин итә һәм бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль биремнәрне финанс белән тәмин итә, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып ала;

- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифлар һәм, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләр билгели;

3) авыл хужалыгын һәм эшкуарлыкны үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра;

- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

4) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын гражданның бирә;

- мәдәният оешмаларының ялын оештыру һәм халыкны хезмәт күрсәтүләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

- Жирлек территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлекнең рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;

- Жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

- Жирлек халкының күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, моңа гражданның су объектларына иреккә керүен тәэмин итү дә керә;

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеге арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды тәшкил итә торган күпфатирлы йортларга энергетика тикшерүен уздыруны оештыра, энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәләлеге арттыру турындагы законнарда каралган башка чаралар оештыра һәм үткөрә;

- Жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эшчәнлекне гамәлгә ашыра;

5) төзекләндерү өлкәсендә:

- каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортта ташу эшчәнлеген оештыруда катнаша;

- Жирлекне төзекләндерү кагыйдәләренәң үтәлешен тикшереп тора, жирлек территориясен төзекләндерү эшчәнлеген оештыра (урамнарны яктыртуны, территорияне яшәлләндерүне, урамнар исемнәре һәм йортларның номерлары булган күрсәткечләр урнаштыруны, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм тотуны да кертеп);

- адрес объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, юк итә, урам-юл чөлтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ һәм муниципальәра әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге жирле юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исем бирә, мондый исемнәренә үзгәртә, юк итә, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыра;

- үзбелдекле төзелгән корылманы жи́мерү, үзбелдекле төзелгән корылманы жи́мерү яисә билгеләнгән таләпләргә туры китерү турындагы карарны Россия Федерациясә гражданлык законнары нигезендә кабул итә;

6) гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- Жирлек территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә актларының үтәлешен, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- дәүләт хакимияте органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятияләренең, учреждениеләренең, оешмаларның жирле үзидарә хокукларын боза торган актларына билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яисә арбитраж судта шикаять бирә;

- Жирлекнең торақ пунктлары чикләрендә беренчел яңгың куркынычсызлыгы чараларын үткөрүне тәмин итә;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыруга ярдәм итә;

7) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

-Жирлек территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкарьләрен) саклауны, алардан файдалануны һәм аларны популярлаштыруны тәмин итә;

- жирле традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыра, жирлектә халык сәнгать һөнәрләрен саклап калуда, торгызуда һәм үстерүдә катнаша;

- Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларның карап тотуны тәмин итә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра.

8) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен башкару өлкәсендә :

- Жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм алардан тиешенчә файдалануны тәэмин итә;

- тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- Жирлекнең жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларынан аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны Жирлек Советы карарлары нигезендә тәэмин итә;

9) башка вәкаләтләр:

- Жирлек ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәэмин итә, ачык аукцион уздыруны "Федераль милектәге су объектларында төзелгән ясалма жир кишәрлекләре турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында" 2011 елның 19 июлендәге 246-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукын бирә;

- Жирлек башлыгының эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка төрле тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- Жирлекнең архив фондларын булдыруны тәэмин итә;

- Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында граждандарны өлегә Уставның 5 статьясындагы 1 өлешенә 8 - 10, 17 һәм 20 пунктларында каралган жирлек өчен әһәмиятле булган социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежур тору) ирәкле рәвештә башкаруга җәлеп итү турында карар кабул итә, аларны үткөрүне оештыра;

- Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча башка вәкаләтләрне, законнарда, өлегә Устав тарафыннан кертелгән вәкаләтләрдән тыш, Жирлек Советы яисә жирле үзидарәнең башка органнары компетенциясенә жирлек Советы карарлары белән гамәлгә ашыра.

10) муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә Жирлек Башкарма комитеты түбәндәгеләрне гамәлгә ашыра:

- муниципаль-хосусый партнерлык проекты гамәлгә ашырганда жирле үзидарә органнары эшчәнлеген координацияләүне тәэмин итү;

- муниципаль-хосусый партнерлык турында килешү төзү хокукына конкурслар уздыру өчен конкурс документациясен гавами партнерга килештерү;

- муниципаль-хосусый партнерлык турындагы килешүне гамәлгә ашыруны мониторинглау;

- муниципаль-хосусый партнерлык турындагы килешүне гамәлгә ашыру барышында гавами партнерларның һәм хосусый партнерларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклауда ярдәм итү;

- муниципаль-хосусый партнерлык турында төзелгән килешүләр реестрын алып бару;

- муниципаль-хосусый партнерлык турында килешү хақында мәгълүматның ачыклығын һәм һәркем файдалана алырлык булуын тәэмин итү;

- муниципаль-хосусый партнерлык турындагы килешүне гамәлгә ашыру мониторингы нәтижәләрен вәкаләтле органга тапшыру;

- 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы "Россия Федерациясендә дәүләти-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" Федераль закон, башка федераль законнар, Россия Федерациясе субъектларының законнары һәм норматив хокукый актлары, әлеге устав белән жирлекнең муниципаль хокукый актларында каралган башка вәкаләтләр.

2. Жирлек Башкарма комитеты Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләргә гамәлгә ашыра:

- Жирлек музейларын төзи;

- Жирлектә нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнаша;

- Жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләргә хокукларын гамәлгә ашыруга бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итә;

- Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнаша;

- муниципаль янгын сагын төзи;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

- кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтә.

- 1995 елның 24 ноябрәндегә 181-ФЗ номерлы “Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында” Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оешмаларга ярдәм күрсәтә;

- гражданның социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын торак законнары нигезендә бирә;

- Жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эшчәнлекне гамәлгә ашыра;

- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыра;

- инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын, жайлашу физик культурасын һәм жайлашу спортын үстерүгә ярдәм итә;

“Кулланучылар хокукларын яклау турында” 1992 елның 7 февралендәгә 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыра;

- участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр өлегә вазыйфаны биләгән вакытка торак урыны бирә;

- алкоголь, наркотик кулланган яки башкача токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыра.

3. Жирлек Башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган була.

Муниципаль контроль өлкәсендәгә Жирлек Башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) жирле үзидарә органнарына тапшырылган гамәлгә ашыру вәкаләтләрән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Россия Федерациясе субъектлары башкарма хакимиятенең вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган типовой административ регламентлар нигезендә жирле үзидарә органнарына вәкаләтләр бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) Россия Федерациясе Хөкүмәтенең күрсәткечләр һәм аны үткөрү методикасы тарафыннан расланган эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контроль нәтижеләлеген мониторинглау оештыра һәм уздыра;

5) федераль законнарда, Татарстан Республикасы субъектлары законнарында һәм башка норматив хокукый актларында каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Жирлекнең башкарма комитеты органнарына муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә йөкләнергә мөмкин.

Юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, тикшерүләр оештыру һәм үткөрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә карата 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы "Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм шәхси эшкүарларның хокукларын яклау турында" Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

VI бүлек. Жирле үзидарәнең башка органнарының үзара хезмәттәшлеге

50 статья. Жирлекнең Ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең Ревизия комиссиясе жирле үзидарәнең даими эшләүче коллегиаль органы булып тора.

2. Жирлекнең Ревизия комиссиясе рәистән һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм аның эшчәнлегенә тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, "Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенә гомуми принциплары турында" 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә

оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, Жирлекнең Ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә Ревизия комиссиясе оештыру һәм аның эшчәнлеген хокукый җайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

51 статья. Жирлек Советының, Жирлек башлыгының, Жирлек Башкарма комитетының һәм жирле үзидарәнең башка органнарының үзара мөнәсәбәтләре нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне бүлү нигезендә Жирлек Советы, Жирлек башлыгы һәм Жирлек Башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль башкара.

2. Жирлек Советы һәм Халыкның башкарма комитеты Жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында һәм аның халкы мәнфәгатьләрендә законнарда, әлеге Устав билгеләгән рәвешләрдә үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек Советы һәм Жирлек башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны имзаланган көннән алып җиде көн эчендә бер-берсенә юллылар.

4. Жирлек Башкарма комитеты җитәкчесе буларак Жирлек башлыгы Жирлек Советының, Жирлек башлыгының хокукый актларын кабул итү, бетерү, үзгәртү турындагы төкәдим белән Жирлек Советына мәрәҗәгать итәргә, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокукы.

5. Жирле үзидарәнең башка органнарының үзара эшчәнлек тәртибе Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә ала.

52 статья. Жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедуралары уздыру юлы белән яисә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. Сайлау комиссиясе

53 статья. Жирлекнең Сайлау комиссиясе

1. Жирлекнең Сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутатны чакыртып алу буенча тавыш бирүне өзәрләнә һәм

уздыруны, муниципаль жирлекнең чикләрен үзгәртү, муниципаль жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра.

2. Жирлекнең Сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган.

3. Жирлекнең Сайлау комиссиясе Жирлек Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә тәзелә.

4. Сайлау комиссиясе вәкаләтләре вакыты биш ел.

5. Жирлекнең Сайлау комиссиясе хәлиткәч тавыш хокукына ия б әгъзадан тора.

6. Жирлекнең Сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәзмин итү Жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

7. Жирлекнең Советы тарафыннан расланган Жирлекнең Сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Жирлек Советы тарафыннан расланган Жирлек сайлау комиссиясе турында Нигезләмә белән жайга салына. Жирлек Советы мәрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча Жирлек сайлау комиссиясе вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

VIII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӨНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАН-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

54 статья. Юридик зат хокукына ия жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокукына Жирлек Советы һәм Жирлек башкарма комитеты ия.

2. Юридик зат хокуклары Жирлек Советы карары буенча башкарма комитет структурасы нигезендә Жирлек башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

55 статья. Юридик затлар буларак жирле үзидарә органнары

1. Жирлек башлыгы Жирлек исеменнән мөлкәти һәм башка хокуклар һәм бурычлар алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга мөмкин.

2. Жирлекнең юридик зат хокуклары бирелгән жирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик зат буларак дөүләт теркәвә узарга тиеш.

56 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү Жирлекнең фәкәть үз керемнәре исәбеннән генә гамәлгә ашырыла.

IX бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

57 статья. Жирлек башлығына һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

1. Жирлек башлығының һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затларының социаль һәм башка гарантияләре "Татарстан Республикасында муниципаль берәмлек вәкилләкә органы депутатының, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында" 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

2. Жирлек башлығының һәм муниципаль вазыйфаларны биләүче затларның еллык түләүле отпускы төп түләүле отпусктан һәм өстәмә түләүле отпусктан гыйбарәт.

3. Жирлек башлығына һәм муниципаль вазыйфаларны даими нигездә биләүче затларга 30 календарь көн дәвамлылығы белән еллык төп түләүле отпуск билгеләнә.

58 статья. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашу, Совет йөкләмәләрен үтәү чорында азат ителмәгән нигездә эшләүче Жирлек Советы депутатына әлегә законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.

2. Үз вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә гамәлгә ашыручы Жирлек башлығы урынбасарына, әлегә Уставта каралган очракларда, Жирлек башлығы вазыйфаларын үтәгәндә, Жирлек башлығының айлык акчалата хезмәт хакының 90% күләмендә түләнә.

3. Жирлекнең Ревизия комиссиясе, Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларына әлеге органнар эшендә катнашу вакытына Жирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түленә.

59 статья. Жирлек башлыгының, Жирлек Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек башлыгының кагылгысызлык гарантияләре аларны жинаять яисә административ жаваплылыкка жәлеп иткәндә, тоткарлаганда, кулга алганда, тентү, сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны, багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан файдаланыла торган элемент чараларына карата оператив-эзләнү чаралары үткәргәндә федераль законнар белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы депутаты федераль закон нигезендә әйткән фикере, тавыш биргәндә чагылдырылган позициясе, аның статусына туры килә торган башка гамәлләре өчен, шул исәптән вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң, жинаять яисә административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә Жирлек Советы депутаты тарафыннан гавами кимсетүләр, яла ягу яисә федераль законда каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

X бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ЖАВАПЛИЛЫГЫ

60 статья. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары Жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында законнар нигезендә жаваплы.

61 статья. Жирлек Советы депутатларының халык алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек башлыгының, халык алдында жаваплылыгы аны сайлаган кешеләрнең ышанычын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан депутат, шул исәптән Жирлек башлыгы, әлеге Устав тарафыннан каралган нигезләрдә һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

62 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларның дәүләт алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советының, Жирлек башлыгының дәүләт алдында жаваплылыгы Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституциячел законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм өлеге Уставын бозган очракта, шулай ук жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән тиешенчә гамәлгә ашырмаган очракта, суд карары нигезендә барлыкка килә.

2. Жирлек Советын таркату, Жирлек башлыгы, Жирлек башкарма комитеты житәкчесен вазыйфасыннан читләштерү һәм отставкага жибәрү нигезләре һәм тәртибе "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндегә 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

63 статья. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны ышаныч югалтуга бәйле рәвештә эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә ышаныч югалтуга бәйле рәвештә түбәндәгә очракларда эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) зат тарафыннан үзе бер ягы булып торган мәнфәгатьләр каршылыгын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәү;

2) үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре хакында белешмәләрен тапшырмау яисә белә торып дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшыру;

3) затның, федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) эшқуарлык эшчәнлеген башкару;

5) затның Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, чит ил коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының һәм Россия Федерациясе территориясендә аларның структур бүлекчәләренең башка органнары составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр каршылыгына китергән яисә китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килү турында билгеле булган муниципаль вазыйфаны биләүче зат, ышаныч югалтуга бәйле рәвештә эштән чыгарылырга (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, шулай ук муниципаль

вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләре каршылыгын булдырмавы һәм (яки) аны жайга салу буенча чаралар күрелмәгән очракта.

64 статья. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларның физик һәм юридик затлар каршында җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдындагы җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә барлыкка килә.

XI бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКЛАРЫ

65 статья. Жирлекнең муниципаль хокукий актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукий актлары системасына түбәндәгеләр керә:

1) Жирлек уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар;

2) Жирлек Советының норматив һәм башка хокукий актлары;

3) Жирлек башлыгының, башкарма комитетның һәм жирле үзидарәнең өлеге Уставта каралган башка органнарының һәм вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукий актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукий актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм Жирлекнең бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукий актлар өлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары кабул иткән муниципаль хокукий актлар Жирлекнең бөтен территориясендә һичшиксез үтәлергә тиеш.

4. Өлеге органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә өлеге органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, вәкаләтләренә муниципаль хокукий актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан муниципаль хокукий актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлләре тиешле муниципаль хокукий актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә вазыйфаи затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин, шулай ук суд тарафыннан, ә жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт

вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны җайга сала торган өлешендә-Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы тарафыннан.

5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы, эшқуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы вәкаләтле вәкилнең эшқуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, аны чыгарган җирле үзидарә органы яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтөлеше турында Җирлек башкарма комитеты яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшқуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә Җирлек Советына - карар кабул иткән көннән алып өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

66 статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Җирлектә яшәүчеләрнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча карары гражданнарның җирле референдумда турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр Җирлектә яшәүчеләрнең турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый акт кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, компетенциясенә күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) кергән җирле үзидарә органы яисә җирле үзидарә органы вазыйфаи заты референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны эзерләү һәм (яисә) кабул итү вақытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.

3. Муниципаль норматив хокукый актның гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны бастырып чыгару срогын үтәмәү Җирлек башлығын чакыртып алу яисә Җирлек Советы вәкаләтләрән вақытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

67 статья. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

- 1) Җирлек Советы - Җирлек Советы карарлары;
- 2) Җирлек башлығы - Җирлек башлығы карары һәм күрсәтмәләре;

2. Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затлары әлеге Уставта, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль норматив хокукий актларда билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

68 статья. Муниципаль хокукий актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукий актлар проектлары Жирлек башлығы, Жирлек Советы депутатлары, Арча районы прокуроры, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук аны алып бару мәсьәләләре буенча Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелергә мөмкин.

2. Арча районы прокуроры, үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукий актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә, муниципаль норматив хокукий актларны үзгәртү, гамәлдән чыгару яисә кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукий актлар проектларын кертү төртибе, аларга теркәләр торган документларның исемлегә һәм формасы Жирлек Советы регламенты һәм Жирлек башлығы тарафыннан билгеләнә.

69 статья. Жирлек Советы хокукий актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Устав белән аның компетенциясенә кергән мәсьәләләр буенча Жирлек территориясендә үтәлергә тиешле кагыйдәләрне билгели торган карарлар, Жирлек башлығын отставкага жиберү турында карар, шулай ук Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән аның компетенциясенә кергән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек территориясендә үтәү өчен мәҗбүри булган кагыйдәләрне билгели торган Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирле салымнар һәм җыямнар билгеләүне, үзгәртүне һәм юкка чыгаруны, Жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан Жирлек Советы карарлары Жирлекнең башкарма комитеты җитәкчесе инициативасы буенча яисә аның бәяләмәсе булганда гына Жирлек Советы каравына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә Жирлек Советы регламентында билгеләнгән төртиптә утыз көн эчендә Жирлек Советына тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарларына алар кабул ителгән көннән алып өч көн эчендә Жирлек башлыгы тарафыннан имза салына һәм өлеге Уставта билгеләгән тәртиптә халыкка житкерелә.

5. Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карарларын кабул иткәндә муниципаль берәмлек башлыгы тавышы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

70 статья. Жирлек башлыгының хокукый актлары

Жирлек башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә законнарда, өлеге Уставта, Жирлек Советы карарларында билгеләнгән Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карар һәм күрсәтмәләр, шулай ук Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча карарларны һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр, шулай ук Жирлек Башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

Жирлек башлыгы "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә өлеге Устав компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

71 статья. Жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган муниципаль норматив хокукый актларны, килешүләргә бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары, әгәр аларның карары белән башкасы билгеләнмәгән булса, Жирлек башлыгы имза салган көннән соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Жирлек Советының салымнар һәм җыямнар турында норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Жирлек Уставын кабул итү яисә өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар федераль законда, өлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларның үзләре тарафыннан башкасы билгеләнмәгән булса, аларны имзалаган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы, гамәлгә куючы муниципаль берәмлек булган оешмаларның хокукый статусын билгели торган, шулай ук жирле үзидарә органнары

арасында төзелә торган шартнамәләр рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: исеме, аңа имза салу датасы (Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук аны Жирлек Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукый акты имзалаган вазыйфаи зат исеме, мөһер булырга тиеш.

5. Жирлекнең бюджет турындагы карары, аның үтөлеше турындагы হিসап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турындагы карар, Жирлек Советы регламенты, Жирлек Советы, Жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актлар, федераль закон белән таратылуы чикләнгән белешмәләр булган муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, аларны имзалаган көннән алып жиде көн эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләү турында, Жирлекне үзгәртү, үзгәртеп кору, Жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау турында норматив хокукый актлар, жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр һәм законнар нигезендә башка актлар рәсми басылып чыгарга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый акт реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукый актларны, килешүләргә рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт (килешү) текстын Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә куелган басма массакуләм мәгълүмат чараларында яисә Жирлек территориясендә таратыла торган башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт текстын башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарганда, әлеге бастырып чыгаруның рәсми булуы хакында тамга булырга тиеш;

- Жирлек торак пунктлары территориясендә хокукый акт (килешү) текстын махсус мәгълүмат стендларында урнаштыру. Әлеге стендлар һәм аларның урнашу урыннары саны Жирлек Советы тарафыннан раслана һәм Жирлектә

яшәүчеләрнең муниципаль хокукий акты тексты белән каршылыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш;

- хокукий акт (киләшү) текстын Татарстан Республикасы хокукий мәғлүмат рәсми порталында <http://pravo.tatarstan.ru> адресы буенча урнаштыру.

- хокукий акт (киләшү) яисә хокукий акт проекты текстын "Интернет" мәғлүмат-телекоммуникация чөлтөрөндә Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталында районның рәсми сайтында урнаштыру.

9. Муниципаль хокукий актны (киләшүне) бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) массакуләм мәғлүмат чарасы чыгу датасы яисә тиешле актны (киләшүне) игълан итү датасы турында белешмәләр күрсәтеләргә тиеш, алар актны тарата башлау (тарату) датасына яисә аны мәғлүмати стөндта урнаштыру датасына туры киләргә тиеш.

10. Муниципаль норматив хокукий актлар, шул исәптән җирле референдумда (гражданнар җыенында) кабул ителгән хокукий актлар рәвешөндә рәсмиләштерелгән норматив хокукий актлар Татарстан Республикасының муниципаль норматив хокукий актлары регистрына кертеләргә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы дөүләт хакумияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Муниципаль хокукий акт яисә җирле үзидарә органнары арасында төзелгән киләшүнең тулы текстын тиешле муниципаль берәмлектә таратыла торган вакытлы матбугат басмасында беренче бастырып чыгару аны рәсми бастырып чыгару булып санала.

12. Муниципаль хокукий актларны һәм җирле үзидарә органнары киләшүләрен рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) өчен «Интернет» чөлтәре басмасыннан да файдаланырга мөмкин. Муниципаль хокукий актның тулы тексты рәсми чөлтәр басмасында басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, басмада аңа теркәлгән күләмле график һәм таблицалы кушымталар китерелмәскә мөмкин.

XII бүлек. Җирлекнең икътисади нигезләмәләре

72 статья. Җирлекнең икътисади нигезләмәләре

1. Җирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектәге мөлкәт, Җирлек бюджеты акчалары, шулай ук Җирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

73 статья. Җирлекнең муниципаль мөлкәте

1. Җирлек милкөндә булырга мөмкин:

1) әлеге Федераль законда билгеленген жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү өчен билгеленген мөлкәт;

2) жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гәмәлгә ашыру өчен билгеленген мөлкәт, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеленген очрақларда, шулай ук аларга "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өләшәндә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гәмәлгә ашыру өчен билгеленген мөлкәт .

3) Жирлекнең, муниципаль хезмәткәрләренә, муниципаль предприятиеләренә һәм учреждениеләренә жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары эшчәнлеген тәэмин итү өчен Жирлек Советының норматив хокукый актлары нигезәндә билгеленген мөлкәт;

4) жирле үзидарә органы тарафыннан федераль законнар белән хәл ителгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү өчен билгеленген мөлкәт.

5) Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү вәкаләтләрен гәмәлгә ашыру өчен кирәкле мөлкәт.

2. Муниципаль берәмлекләрдә әлеге статьяның 1 өләше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очрақларда, әлеге мөлкәт федераль законнарда билгеленген тәртиптә һәм срокларда кире кайтарылырга (максатчан билгеләнәшәне үзгәртәргә) яисә читләштереләргә тиеш.

74 статья. Жирлекнең муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Жирле үзидарә органнары Жирлек исеменнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезәндә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезәндә муниципаль мөлкәткә мөстәкыйль ия булалар, файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнарына вакытлыча яисә даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезәндә башка килешүләргә хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән башкарма хакимиятнең федераль органы билгеләгән тәртиптә муниципаль мөлкәт реестрларын алып баралар.

75 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзөргә, үзгәртеп корырга һәм бетерергә, хужалык жәмгыятьләре төзүдә, шул исәптән жирле эһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча вәкаләтләргә гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль оешмалар төзүдә катнашырга мөмкин. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, әлеге предприятие һәм учреждение житәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеге турында хисапларны әлеге Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә тыңлый.

3. Жирле үзидарә органнары Жирлек исемнән субсидия тәртиптә муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча җаваплы булалар һәм аларны үтәүне федераль законда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә тәэмин итәләр.

76 статья. Жирлек муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары Жирлек Советы карарлары белән федераль законнар нигезендә билгеләнә.

2. Муниципаль мөлкәттән файдаланудан һәм хосусыйлаштырудан керемнәр Жирлек бюджетына керә.

77 статья. Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләргә, учреждениеләргә һәм оешмаларга карата мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

XIII бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

78 статья. Жирлек бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга жибәрелә торган керемнәр һәм аларга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләре, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән гамәлгә ашырыла торган керемнәр аерым карала.

4. Жирле үзидарә органнары Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенәң шулар нигезендә кабул ителгән башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына Жирлек бюджеты үтәләше турында хисап тапшыра.

79 статья. Жирлектә бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын тәзү, раслау, үтәү һәм аның үтәләшен контрольдә тоту Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла. Жирлек бюджетын тәзү, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясә Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты, Жирлек бюджетын раслау турында Жирлек Советы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, Жирлек бюджеты үтәләше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, аларны тотуга факттагы чыгымнар күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Жирле салымнар турында муниципаль норматив-хокукый актларга үзгәрешләр кертү хақында Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актлары, Россия Федерациясә бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган Жирлек Советының бюджет-хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган муниципаль норматив хокукый актлары Жирлек Советына чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында карар проекты кертелгәнчегә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга төзелә һәм раслана (чираттагы финанс елы һәм план чоры).

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты Жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә һәм аның таләпләрен үтәү белән кабул ителгән Жирлекнең Башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджетлары проектларын тәү түбәндәгеләргә нигезленә:

Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә Россия Федерациясе Президенты юлламасы нигезләмәләре;

Россия Федерациясенәң бюджет, салым һәм таможня-тариф сәясәтенәң төп юнәлешләре (Россия Федерациясе субъектлары бюджет һәм салым сәясәтенәң төп юнәлешләре, муниципаль берәмлекләренәң бюджет һәм салым сәясәтенәң төп юнәлешләре);

социаль-икътисади үсеш фаразы;

озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразына үзгәрешләр проекты);

дәүләт (муниципаль) программалары (дәүләт (муниципаль) программалары проектлары, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектлары).

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карарда бюджет керемнәренәң гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет кытлыгына төп характеристикалар, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законнарында, Жирлек Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы карардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр булырга тиеш.

9. Жирлек бюджеты турындагы карар белән түбәндәгеләр раслана:

- Жирлек бюджеты керемнәренәң баш администраторлары исемлеге;

- Жирлекнең бюджет кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлеге;

- бюджет ассигнованиеләрен төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча бүлү яисә

чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программага карамаган юнәлешләр буенча), чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) һәм (яисә) максатчан статьялар, (муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре) буенча, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, Жирлек Советы муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән очракларда, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекчәләре һәм бүлекчәләре буенча бүлү;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- бюджет ассигнованиеләренә гавами норматив йөкләмәләренә үтүгә җибәрелә торган гомуми күләме;

- чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- план чорының беренче елына Жирлек бюджеты чыгымнарының шартлы расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча) план чорының икенче елына Жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча);

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары;

- чираттагы финанс елыннан һәм план чорыннан соң килүче елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтеләп;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән Жирлекләр бюджетының башка күрсәткечләре һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Жирлек Советы муниципаль норматив хокукый актлары нигезендә кабул ителгән күрсәткечләр.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм бюджет проектының икенче ел план чорының параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проекты расланган план чоры бюджеты күрсәткечләрен төгәлләштерә һәм төзелә торган бюджетның планлаштырылган чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

Жирлектә күрсәтелгән бюджетның план чоры параметрларын төгәлләштерү түбәндәгеләрне күздә тоталар:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проектына карау предметы булган күрсәткечләргә төгәлләштерүгә раслау;

- Жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яисә киметүгә раслау яисә аңа бюджет ассигнованиеләрен Жирлек бюджетының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) чыгымнар төрләргә бунча кертү.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта Жирлек Советына тәкъдим ителә:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджетының һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

- агымдагы финанс елының узган чорынан соң Жирлекләрнең социаль-иқтисадый үсешенә якинча нәтижеләргә һәм агымдагы финанс елына Жирлекнең социаль-иқтисадый үсешенә көтелә торган нәтижеләргә;

- Жирлекнең чираттагы финанс елына һәм план чорына социаль-иқтисадый үсеш фаразы;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджетының төп характеристикаларын фаразлау (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет кытлыгы);

- Жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикасы (методикалары проектлары) һәм исәпләргә;

- чираттагы финанс елы ахырына һәм план чорының һәр елы ахырына муниципаль бурычның югарыгы чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

- Жирлек Советы, Ревизия комиссиясә тарафыннан тәкъдим ителгән өлегә органнарның башкарма комитет белән каршылыклары барлыкка килгән очракта, тапшырыла торган бюджет сметалары проектлары;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлеге Уставта билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турындагы карар белән расланган очракта, муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү турында карар проектына муниципаль программалар паспортлары теркәп тапшырыла.

Бюджет турында карар проектында бюджет ассигнованиеләрен бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бүлгән кушымта булмаса, бюджет ассигнованиеләрен бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бүлгән кушымта бюджет турындагы карар проектына аңлатма язуына кушымта составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проектын төзү Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә Жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Жирлек башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проектын ағымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча Жирлек Советы каравына кертә.

14. Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән Жирлек бюджеты турындагы карар проектын карау һәм раслау тәртибе бюджет турындагы карарның чираттагы финанс елның 1 гыйнварыннан үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 1841 статьясы нигезендә күрсәткечләрен һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турындагы карар, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яисә) Жирлек бюджеты турындагы карар белән башкасы каралмаган булса, финанс елының 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм 31 декабрәгә кадәр гамәлдә була.

Жирлек бюджеты турындагы карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч дефициты, күләме һәм структурасы, Жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча Татарстан Республикасы законнарының һәм федераль законнарның үтәлешен тәэмин итә.

17. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенең бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мөһүрүи түләүләр турындагы законнар нигезендә төзелә.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

19. Дәүләт хакимиятенең федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга билгеләнү, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

21. Жирле бюджет проекты, жирле бюджетны раслау турындагы карар, аның үтөлеше турындагы еллык хисап, жирле бюджетны үтәү барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләренең, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең саны турында квартал саен бирелә торган белешмәләр, аларның хезмәте өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга тиеш.

80 статья. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алулар Жирлек бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

81 статья. Гражданнарның үзара салым акчалары

1. Гражданнарның үзара салым акчалары дигәндә гражданнарның жирле өһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданнарның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме, саны жирлек составына керә торган торак пункт (жирлек составына керә торган торак пункт) халкының гомуми саныннан (яисә аның территориясенең бер өлеше) 30 проценттан артмаган һәм түләүләр күләме киметелергә мөмкин булган аерым категорияләрдән тыш, жирлек составына керә торган торак пункт) халкы өчен бертигез дәрәжәдә билгеләнә.

2. Өлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән түләүләрне кертү һәм куллану мәсьәләләре җирле референдумда, ә "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25 статьясындагы 1 өлешенәң 4, 4_1 һәм 4_3 пунктларында каралган очрақларда, гражданныр җыенында хәл ителә.

81_1 статья. Инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс ягынан һәм башкача тәэмин итү

1. "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26_1 статьясында каралган инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэмин итү чыганагы булып, муниципаль берәмлекнең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында бирелгән Россия Федерациясе субъекты бюджетыннан инициатив түләүләр һәм (яисә) бюджетара трансфертлар күләмнәрен исәпкә алып, инициатив проектларны гамәлгә ашыруга җирле бюджет турында карар белән каралган бюджет ассигнованиеләре тора.

2. Инициатив түләүләр дигәндә, конкрет инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында Россия Федерациясе законнары нигезендә ирекле нигездә түләнгән торган һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гражданнырның, шәхси эшқуарларның һәм тәзәлгән юридик затларның җирле бюджетка күчәрелә торган акчалары аңлашыла.

3. Инициатив проект гамәлгә ашырылмаган очрақта, инициатив түләүләр аларны җирле бюджетка күчәргән затларга (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары буенча инициатив проектны гамәлгә ашыру максатларында файдаланылмаган инициатив түләүләрнең калган өлеше барлыкка килгән очрақта, күрсәтелгән түләүләр аларны җирле бюджетка күчәргән затларга (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш.

Җирле бюджетка акча күчәргән затларга (шул исәптән оешмаларга) кире кайтарылырга тиешле инициатив түләүләр суммаларын исәпләү һәм кире кайтару тәртібе вәкиллекле органның (вәкиллекле орган вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы гражданныр җыены карары) норматив хокукый акты белән билгеләнә.

4. Инициатив проектларны гамәлгә ашыру шулай ук кызыксынган затларның ихтыярий мөлкәти һәм (яисә) хезмәти катнашулары рәвешендә дә тәэмин ителәргә мөмкин.

82 статья. Җирлекнең муниципаль бурычлары

1. "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль

законның 2661 статьясында каралган инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәмин итү чыганагы булып җирле бюджет турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре, шул исәптән муниципаль берәмлекнең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында бирелгән Россия Федерациясе субъекты бюджетыннан инициатив түләүләр һәм (яисә) бюджетара трансфертлар күләмнәрен исәпкә алып төзелгән акчалар тора.

2. Җирлек исемнән муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә Җирлек Башкарма комитетына карый.

83 статья. Җирлекнең җирле бюджетын үтәү

1. Җирлекнең җирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Җирлек бюджеты касса һәм ведомство буйсынуындагы чыгымнар бердәмлеге нигезендә башкарыла.

3. Җирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, бюджет акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Җирлек бюджетын үтәү Җирлек халкының җыелма бюджет бүленеше һәм Җирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

84 статья. Бюджет хисабы. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Җирлекнең бюджет хисабы еллык.

2. Җирлекнең бюджет хисабы бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының җыелма бюджет хисабы нигезендә Җирлек башкарма комитеты тарафыннан төзелә.

3. Җирлекнең бюджет үтәлеше турында еллык хисап Җирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап, аны Җирлек Советына тапшырганчы, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы яктан тикшерүне һәм Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләүне үз эченә ала.

Жирлек Советының бюджет үтөлеше турында еллык хисабын тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексының һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының таләпләрен үтәү белән Жирлекнең Ревизия комиссиясе яисә Жирлек Советы тарафыннан муниципаль хокукий акт белән билгеләнгән тәртиптә тарафыннан гамәлгә ашырыла.

5. Жирлекнең башкарма комитеты аңа бәяләмәне әзерләү өчен Жирлекнең бюджеты үтөлеше турында хисапны агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча тапшыра. Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләү Бюджет акчалары баш администраторларының еллык бюджет хисабының еллык бюджет тикшерүе күрсәткечләре нигезендә 1 айдан артмаган срокта уздырыла.

6. Ревизия комиссиясе тарафыннан Жирлек Советына Жирлек бюджетының үтөлеше турында еллык хисапка бәяләмә Жирлекнең башкарма комитетына бер үк вакытта юллау белән тапшырыла.

7. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, Жирлек башкарма комитеты, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтөлеше турында Жирлек Советы карары проектын теркәп, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапны, Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы башка бюджет хисабын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны Жирлек Советына тапшыра.

8. Жирлек Советы Жирлек бюджетының үтөлеше турында еллык хисапны карау нәтижеләре буенча Жирлек бюджетының үтөлеше турында еллык хисапны раслау яисә кире кагу турында карар кабул итә.

Жирлек бюджетының үтөлеше турында еллык хисап Жирлек Советы тарафыннан кире кагылган очракта, ул күрсәткечләргә дәрәжә түгел яисә тулы чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кайтарыла.

9. Финанс елы өчен Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карар буенча Жирлек бюджеты керемнәренен, чыгымнарының һәм кытлыгының гомуми суммасы күрсәтеләп раслана.

Финанс елында жирлек бюджеты үтөлеше турында хисапта Жирлек Советы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

- бюджетлар керемнәрен классификацияләү кодлары буенча Жирлек бюджеты керемнәре;

- керем төрләре кодлары, дәүләт идарәсе секторының бюджет керемнәренә карый торган операцияләрен классификацияләү буенча Жирлек бюджеты керемнәре;

- Жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджетлар чыгымнары классификациясенең бүлекләре һәм бүлекчеләре буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

- бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары төркемнәре, төркемчеләре, статьялары, кодлары буенча Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

85 статья. Муниципаль финанс контроле

1. Жирлек Советы түбәндәге финанс тикшерүе рәвешләрен гамәлгә ашыра: бюджет турындагы карарлар проектларын тикшерү һәм раслау барышында алдан контроль; бюджет турындагы карарлар проектларын тикшерү һәм раслау барышында агымдагы контроль; Жирлек Советы утырышларында бюджет үтәлешенең аерым мәсьәләләрен карау барышында агымдагы контроль; бюджет үтәлеше турындагы хисапны карау һәм раслау барышында аннан соңгы контроль; шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә контрольнең башка рәвешләре.

2. Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә контрольнең башка рәвешләре.

Жирлек Советы финанс контролен Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә гамәлгә ашыра.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле Жирлекнең Ревизия комиссиясенең контроль эшчәнлеге булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә эчке муниципаль финанс контроле Жирлек Башкарма комитетының органнары (вазыйфаи затлары) булган муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге булып тора.

4. Алдан тикшерү Жирлекнең жирле бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларын кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Аннан соңгы контроль аларны үтәүнең законлы булуын, исәпкә алуның һәм хисаплылыкның дөреслеген билгеләү максатларында Жирлек бюджетын үтәү нәтижәләре буенча гамәлгә ашырыла.

XIV БҮЛЕК. Жирлек Уставын кабул итү. Гамәлдәге Уставка үзгәрешләр кертү

86 статья. Жирлек Уставы проекты эзерләү, өлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар Жирлек Советына Жирлек башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре тарафыннан кертелергә мөмкин.

2. Жирлек Уставы проекты, өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен Жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Өлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Жирлек Уставы проекты, Жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Жирлек Уставын кабул итү, Жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турындагы мәсьәләне караганчы 30 көннән дә соңга калмыйча өлеге Устав проекты, муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча төхәдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданның аны тикшерүдә катнашу тәртибен Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә бастырып чыгару (халыкка житкерү) белән бергә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш. Жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча төхәдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Россия Федерациясе субъекты конституциясе (уставы) яисә законнары нигезләмәләрен өлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәртү кертелгән очракта, гражданның аны тикшерүдә катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Уставка үзгәрешләр Уставта беркетелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарга туры китерү максатларында гына кертелү очракларыннан тыш, Жирлек Советы утырышында Жирлек Уставы проекты, өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты буенча аларны карау алдыннан өлеге Устав нигезендә гавами тыңлаулар үткәрелә.

87 статья. Жирлек Уставын кабул итү, өлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты карау Жирлек Советы тарафыннан Жирлек Советы регламенты нигезендә кимендә ике укылышта гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын беренче укылышта кабул иткәннән соң, әлеге проект Жирлек башлығы тарафыннан Жирлек Советы депутатларына, хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга төзәтмәләр кертү өчен жиберелә.

3. Жирлек Уставы, Жирлек Советы карарына үзгәрешләр кертү турында карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе тавышы белән кабул ителә.

3.1. Жирлек Уставына кертелгән жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешүнә үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр (Жирлек Уставын федераль законнарға туры китерү очрақларыннан, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларының вәкаләтләре, вәкаләтләр вақыты, сайлау тәртибе үзгәрүдән тыш) Жирлек Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

4. Муниципаль берәмлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт белән жирлек уставын яңа редакциядә баян итү рәхсәт ителми. Бу очракта муниципаль берәмлекнең яңа уставы кабул ителә, ә муниципаль берәмлекнең элек гамәлдә булган уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актлар муниципаль районның яңа уставы үз көченә кәргән кәннән үз көчләрен югалткан дип таныла.

88 статья. Жирлек Уставының, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карарның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында Жирлек Советы карары, алар кабул ителгәннән соң, Жирлек башлығы тарафыннан федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алу өчен муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында Жирлек Советы карары, алар дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкәреләргә) тиеш һәм алар рәсми басылып чыкканнан соң (халыкка житкәргәннән) үз көченә керә.

Жирлек башлығы муниципаль берәмлек Уставын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актны муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органыннан кайткан кәннән соң жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкәргә) тиеш.

3. Муниципаль берәмлек Уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр, жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (муниципаль берәмлек

уставын федераль законнарға туры китерү, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларының вәкаләтләрен, вәкаләтләре срокларын, сайланулы вазыйфаи затларын сайлау тәртибе үзгәрү очрақларыннан тыш) муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны кабул иткән муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре срогы чыккач үз көченә керә, ә муниципаль районның вәкиллекле органы формалашкан очракта-муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актқа кул куйган муниципаль берәмлек башлығы вәкаләтләре срогы чыкканнан соң үз көченә керә.

4. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул түбәндөгечә рәсмиләштерергә мөмкин:

1) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының аның рәисе һәм муниципаль берәмлек башлығы яисә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы рәисе вәкаләтләрен башкаручы муниципаль берәмлек башлығы тарафыннан имзаланган карары белән;

2) вәкиллекле орган кабул иткән һәм муниципаль берәмлек башлығы тарафыннан имзаланган аерым норматив хокукый акт белән. Бу очракта өлеге хокукый актта аны кабул итү турында вәкаләтле орган карарының реквизитлары күрсәтелә. Вәкиллекле органның өлеге карарына муниципаль берәмлек Уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы күчмә нигезләмәләрне һәм (яисә) нормаларны кертү рәхсәт ителми.